

Finansal Okuryazarlık Becerisinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitabı Açısından İncelenmesi

Examination of Financial Literacy Skills in Terms of Türkiye Century Maarif Model 5th Grade Social Studies Curriculum and Textbook

Battal Gazi Ülker¹, Deniz Akpınar²

Öz

Bu araştırmada finansal okuryazarlık becerisinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına ve ders kitaplarına yansımaları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda yeni program ve güncel sosyal bilgiler ders kitabı (2. kitap) ile 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışmada veriler, doküman incelemesi yoluyla toplanırken betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda finansal okuryazarlık becerisine yeni programın temel felsefesi, özel amaçları, programın uygulanmasına ilişkin esaslar ve programlar arası bileşenler başlıklarında yer verilirken; içerik çerçevesi ve ders kitabında ise "Hayatımızdaki Ekonomi" ve "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" öğrenme alanlarında finansal okuryazarlık ile ilgili kavramlara değinilmiştir. 2017 Öğretim Programında özel amaçlar, temel beceriler, değerler ve programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar bölümlerinde finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili kavramlar belirtilmiştir. Programın 5. sınıf seviyesinde doğrudan finansal okuryazarlık kavramına değinilmezken, öğrenme alanı ve kazanımlar incelendiğinde ise finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebilecek kavramların olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak yeni sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitabında finansal okuryazarlık becerisinin daha geniş bir şekilde ele alındığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Öğretim Programı, Beceri, Sosyal Bilgiler, Ders Kitabı.

Abstract

This study examines how financial literacy skills are reflected in the Türkiye Century Maarif Model 5th Grade Social Studies Curriculum and textbook. In this context, the new Social Studies Curriculum and the current 5th grade Social Studies textbook (Book 2) were analyzed and compared with the 2017 Social Studies Curriculum and the 5th grade textbook used in the 2023–2024 academic year. The findings indicate that, in the new curriculum, financial literacy skills are addressed under the headings of the program's basic philosophy, specific objectives, principles guiding implementation, and inter-program components. In the content framework and the textbook, concepts related to financial literacy are mainly included within the learning areas "Economy in Our Lives" and "Technology and Social Sciences." In the 2017 Social Studies Curriculum, financial literacy-related concepts are primarily located in the sections on specific objectives, basic skills, values, and issues to be considered in the implementation of the program. Although the concept of financial literacy is not explicitly stated at the 5th grade level in either curriculum, an examination of learning areas and learning outcomes reveals several elements associated with financial literacy skills. Overall, the results suggest that financial literacy skills are addressed more comprehensively and systematically in the new Social Studies Curriculum and its accompanying textbook.

Keywords: Financial Literacy, Curriculum, Skill, Social Studies, Textbook.

Araştırma Makalesi [Research Paper]

JEL Codes: G53, I2, Y3

Submitted: 09 / 02 / 2025

Accepted: 26 / 01 / 2026

¹Doktora Öğrencisi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, Erzincan, Türkiye, bagaulker@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1031-7162>.

² Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Erzincan, Türkiye, dakpinar@erzincan.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2093-0013>.

Giriş

Ekonomi bilimine yönelik bilgi ve becerilerin giderek çeşitlendiği günümüzde bireylerin çağın gerektirdiği finansal becerilere sahip olmaları önemli bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bireylerin hem bugünü hem de geleceklerini finanse edebilmeleri için ekonomik anlamda yetkinliğe ulaşmaları büyük önem arz etmektedir. Finansal okuryazarlık; bireylerin para yönetimi, tasarruf bilinci, istek, ihtiyaç gibi genel ekonomik konularla birlikte; yatırım, faiz, kripto, emeklilik ve borsa gibi daha spesifik konular hakkında bilgi sahibi olmalarını ve bu bilgiler ışığında günlük hayatlarında ekonomiye yönelik bilinç oluşturmalarına yardımcı olabilecek bir beceri olarak tanımlanabilir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'ne (OECD) göre finansal okuryazarlığın temel amacı, iki önemli unsuru içermektedir: Finansal bilgi edindirme: Tüketicilere finansal ürünler ve kavramlar hakkında rehberlik ederek, bireylerin kredi, sigorta ve yatırım gibi finansal araçları tanımlarını ve bu araçların işleyişini kavramalarını sağlamak. Farkındalık geliştirme: Bireylerin finansal riskleri değerlendirebilmeleri ve mevcut seçenekler arasında bilinçli kararlar verebilmeleri için farkındalık kazanmalarını desteklemek. Bu, bireylerin farklı finansal alternatifleri analiz ederek riskleri daha bilinçli şekilde yönetmeleri şeklinde açıklanabilir (FODER, 2024).

Öğrencilere bilgi, beceri, tutum ve değer kazandırmak, ilköğretim müfredatındaki pek çok dersle sağlanmakla birlikte, Sosyal Bilgiler dersi bu açıdan özel bir öneme sahiptir. Bireyin kendini tanıması, yakın çevresini anlaması ve içinde bulunduğu toplumu öğrenmesi, aynı zamanda topluma etkin bir vatandaş olarak katılım sağlaması, büyük ölçüde Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla gerçekleşir. Geçmişten günümüze bu ders, bireylerin yaşadıkları toplumun bilinçli ve aktif üyeleri olarak yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını hedeflemiştir (Deveci, 2015: 3).

Başarılı bir öğretim programı hazırlamak için neler gerektiği, bireysel gelişim planlarının temelinde bireyi merkeze alan ders kitaplarının nasıl düzenlenebileceği ve bu düzenlemelerin sonuçlarının neler olabileceği gibi sorular, etkili öğrenme ve gelişime yönelik uygulamalara kapı aralar. Bu tür uygulamalar ise modern yaklaşımların benimsenmesini gerektirir. Öğretim programları ve ders kitapları, beceri aktarımında öğretmenler için bir yol gösterici olarak kabul edilirken, benzer şekilde öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerini kazanmalarında da bilimsel bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin sosyal, ekonomik, siyasi ve dijital değişkenler çerçevesinde öğrencilerin içinde bulundukları çağa uyum sağlamaları konusunda etkili bir ders olduğu düşünüldüğünde, yeni öğretim programı ve ders kitaplarında diğer becerilerle birlikte finansal okuryazarlık becerisinin olması öğrencilerin iktisadi hayatın gerçekleri ile yüzleşmesi açısından önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Finansal okuryazarlık becerisine yönelik ilköğretim, ortaöğretim, üniversite öğrencileri ve öğretim programlarına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmalar öğrencilere ve öğretim programlarına yönelik olsa da yeni sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitabı ile eski öğretim programı ve ders kitabını karşılaştırmaya yönelik bir çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Öğrencilere beceri kazandırmada öğretim programları ve onun yansıması olan ders kitaplarının etkili bir araç olduğu düşünüldüğünde karşılaştırmalı olarak yeni ve eski öğretim programları ile ders kitaplarının finansal okuryazarlık becerisi açısından incelenmesinin önemli bir bakış açısı olduğunu söylenebilir.

Çalışmada Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve yeni ders kitabı ile 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan ders kitabına finansal okuryazarlık becerisinin yansıması bakımından incelenmesi amaçlanmıştır ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda finansal okuryazarlık becerisi nasıl ele alınmıştır?
- 2) 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda finansal okuryazarlık becerisi nasıl ele alınmıştır?
- 3) 5. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitabında (MEB Yayınları) içerik ve kazanım açısından finansal okuryazarlık becerisi nasıl ele alınmıştır?
- 4) 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabında (ATA yayıncılık) içerik ve kazanım açısından finansal okuryazarlık becerisi nasıl ele alınmıştır?

Araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve 2024-2025 eğitim öğretim yılı 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (MEB Yayıncılık) ile 2023-2024 eğitim-öğretim yılında okutulan beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabından (ATA Yayıncılık) elde edilen bilgilerle sınırlıdır. 2024-2025 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabı birinci ve ikinci ders kitabı olarak ayrılmıştır. Finansal okuryazarlık ile ilgili konu ve öğrenme çıktılarına ikinci kitapta yer verildiğinden yalnızca ikinci ders kitabı incelenmiştir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Finansal Okuryazarlık

Okuryazarlık, bireylerin yaşam boyu geliştirdikleri ve sürekli artan bir bilgi, beceri ve yöntemler bütünü olarak değerlendirilmektedir. Okuryazarlık, birikmiş bilginin yeniden üretilmesinden daha fazlasını içermektedir (OECD, 2013: 145). Günlük okuryazarlık tanımları genellikle işlevsel ve belirgindir. Okuryazarlık, en temel düzeyde, okuma, yazma ve konuşma becerilerini ifade eder. Bu kavramın temel anlamını irdelemek, iletişim becerilerinin finansal okuryazarlıkta önemli bir rol oynadığını hatırlatır. Bununla birlikte, sayısal işlemleri yapabilme ve ekonominin temel kavramlarını kavrayabilme gibi daha gelişmiş beceriler de finansal okuryazarlığın bir parçasıdır. Bu nedenle, parayı yönetmeyi öğrenmek, yalnızca okuma, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmekten daha karmaşık bir süreç ve hedef içerir (Remund, 2010: 283).

Finansal seçimler hayatımızın her alanına nüfuz eder. Farkında olsak da olmasak da günlük rutinlerimiz, mevcut ihtiyaçları karşılamak ve istikrarlı bir gelecek sağlamak için kaynaklarımızı nasıl dağıtacağımıza dair kararlarla doludur. Bu konularda sağlam bir yargıya varmak, bir miktar finansal okuryazarlık gerektirmektedir (Estrada-Mejia vd., 2023: 403). Finansal okuryazarlık, bireylerin modern toplumda başarılı olabilmeleri için temel bir yetkinliktir. Dijital inovasyonun ve ileri teknolojilerin hızla dönüştürdüğü finansal ortam, bireylerin emeklilik planlaması gibi konularda daha fazla sorumluluk üstlenmesini ve finansal piyasalara daha kolay erişim sağlamasını gerektirmektedir. Bu değişimlerin ışığında, finansal okuryazarlık ve eğitim konuları giderek artan şekilde önem kazanmıştır (Sticha ve Sekita, 2023: 244).

Finansal okuryazarlığın tanımı tamamen tek tip değildir. Kurumların kendi amaçlarına yönelik olarak oluşturdukları farklı yayınlarda farklı tanımlara rastlamak mümkündür (Kotková, 2016: 15). Finansal okuryazarlık, yaşam boyunca finansal kaynakları etkili bir şekilde yönetme ve finansal ürünler ile hizmetleri doğru biçimde kullanabilme becerisini ifade eder (Eniola ve Entebang, 2017: 4). Finansal okuryazarlık, bireylerin pasif gelirlerini aktif gelirlerinin üzerine çıkarmalarına yardımcı olabilecek etkili bir araç olarak değerlendirilebilir (Dwiastanti, 2015: 100-102). Başka bir ifadeyle, finansal okuryazarlık, bireyin finansal bilgilerini, bu alandaki yetkinliklerini, tutumlarını ve davranışlarını bir araya getiren bir kavramdır (Sarigül, 2015).

Bireysel finansal okuryazarlık, bireylerin ekonomik refahları üzerinde etkili olan finansal durumlarını anlayabilme, analiz yapma, yönetme ve bu konular üzerinde etkili iletişim kurma yeteneğidir. Bu, finansal tercihler yapabilme, para ve finansal meseleleri rahatlıkla tartışabilme, geleceğe yönelik planlama yapma ve günlük finansal kararları etkileyen yaşam olaylarına, genel ekonomiyi de dikkate alarak uygun şekilde yanıt verebilme becerisini kapsar (Vitt vd., 2000: 12). Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal konuları kavrayabilme yetkinliğini ifade eder. Daha basit bir şekilde, bireylerin bilinçli ve etkili finansal kararlar alabilmesi için gereken bilgi ve beceriler bütünüdür (Hung vd., 2009: 12).

1.2. Finansal Okuryazarlığın Bileşenleri

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (INFE) tarafından geliştirilen metodoloji, finansal okuryazarlığı üç temel bileşen üzerinden değerlendirmektedir: finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum (Coskun vd., 2019: 3). Ayrıca Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) de finansal okuryazarlığın bileşenlerini bu başlıklar altında ele almıştır.

1.2.1. Finansal Bilgi

Finansal okuryazarlık, temel finansal kavramlar ve finansal ürünlerin amacı ile temel özelliklerini kapsayan, finansal sistemin ana unsurları hakkında belirli bir bilgi ve anlayışa dayanır (OECD, 2013: 145). Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal kaynaklarını etkin bir şekilde yönetmelerini sağlayan bilgi ve beceriler bütünüdür. Bu bilgi, bireylerin finansal ürünler hakkında bilinçli kararlar alarak, finansal durumlarını iyileştirebilmelerine olanak tanır (Widyakto vd., 2022: 34). Finansal bilgi, finansal okuryazarlık ve finansal eğitimle yakından ilişkilidir. Bu bilgi, finansal okuryazarlık veya eğitim yoluyla edinilebilir ve anlaşılabilir. Günlük ve uzun vadeli ihtiyaçlar için gerekli olan finansal bilgiyi edinmek büyük önem taşır. Finansal bilgi eksikliği, bireylerin karar alma süreçlerinde daha az etkili olmalarına neden olabilir (Besri, 2018: 7). Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal riskleri dikkate alarak bilgi işleme ve karar verme sürecinde, çeşitli beceriler, kaynaklar ve bağlamsal bilgileri birleştirerek hareket ettikleri bir kişisel karar alma süreci olarak tanımlanabilir (Dwiastanti, 2015: 100-102).

Bir bireyin finansal bilgisi ne kadar fazlaysa, finansal davranışları da o kadar akıllıca olacaktır (Andarsari ve Ningtyas, 2019: 25). Finansal bilgiler, bireylerin finansal alanlara ilişkin anlayışlarını ortaya koyar. Finansal bilgi, bireylerin doğru kararlar almasına ve sağlıklı finansal alışkanlıklar geliştirmelerine yardımcı olan finansal okuryazarlığın temelini oluşturur. Bu bilgi, finansal ürünlerin giderek daha karmaşık hale geldiği ve farklı yatırımcılar ile tasarruf sahiplerinin bu ürünlere kolayca erişebildiği bir dönemde büyük bir öneme sahiptir (Dewi vd., 2020: 27).

1.2.2. Finansal Tutum

Finansal tutum, bireyin kişisel finansal meselelerle ilgili duygusal yaklaşımını yansıtır ve bu belirli bir görüş veya ifadeye verilen tepkiyle ölçülür (Dai vd., 2021: 322). Finansal tutum, bireylerin finansal konulara karşı geliştirdiği kişisel yaklaşım olarak tanımlanabilir. Burada önemli olan, geleceği planlama ve tasarruf yapma yeteneğidir (Rai vd., 2019: 3). Finansal tutumlar, bireylerin finans konusunda deneyimledikleri ve daha sonra tutumlarına uyguladıkları bir durum olarak tanımlanabilir (Adiputra, 2021: 641).

Finansal tutum, bireylerin finansal meselelerle ilgili yaklaşımlarını değerlendirir. Finansal bilgi ve beceriye sahip olan kişilerin finansal işlemler konusunda genellikle olumlu bir tutum sergilemesi beklense de bu durum her zaman geçerli olmayabilir. Bazen insanlar bilgi ve becerilerini tutumlarına yansıtmada başarısız olabilirler (Kadoya ve Khan, 2020: 8). Finansal tutum, finansal okuryazarlık üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Olumlu bir finansal tutuma sahip biri, genellikle iyi bir finansal okuryazarlığa da sahip olacaktır. Finansal tutum eksikliği olan bireyler, düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip olabilirler. Yüksek düzeyde finansal okuryazarlık, insanların gelecekteki ihtiyaçları için uygun finansal ürünler seçmelerini sağlar (Ameliawati ve Setiyani, 2018: 816).

1.2.3. Finansal Davranış

Finansal davranış, kişilerin finansa yönelik işlemler sırasında nasıl hareket ettiklerini değerlendirir. Diğer bir deyişle, finansal bilgilerin daha iyi kararlar almak için ne kadar etkili bir şekilde kullanıp kullanmadıklarını ölçer. Genel olarak, finansal bilgi ve tutum insanların finansal davranışlarını şekillendirir (Kadoya ve Khan, 2020: 7).

Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal konuları anlaması ve bu bilgileri kullanabilme yeteneğidir. Davranışsal finans ise, insanların finansal kararlar alırken nasıl davrandıklarını inceler (Dai vd., 2021: 322). Finansal okuryazarlığın davranış üzerindeki olumlu etkileri, bir kişinin hayatının çeşitli kritik noktalarında deneysel olarak gösterilmiştir. Bunlar: gençlikte, eğitim tercihlerinin baskın olduğu ve uzun süreli kümülatif sonuçlara sahip olduğu dönemde; yetişkinlikte, iş, tasarruf, portföy ve aile kurma kararlarının alınması gerektiğinde, bazıları oldukça sık, diğerleri daha az sıklıkla (örneğin ev satın almak); ve emeklilikte, iş gücünden ne zaman çıkılacağına, emeklilik servetinin nasıl yönetileceğine ve sağlık hizmetlerine olan ihtiyacın artmasına ilişkin kararlar alındığında karşımıza çıkabilmektedir (Fornero ve Lo Prete, 2023: 14). Finansal okuryazarlık, finansal yönetimle ilgili bilgi ve becerileri kapsar (tasarruf, yatırım, sigorta vb.) ve bu bilgi, bir öğrencinin finansal davranışlarını etkileyebilir. Yüksek düzeyde finansal okuryazarlığa sahip ve finansal konularda bilgi sahibi olan bir öğrenci, finansal kararlarında daha yetkin olacaktır (Widyakto vd., 2022: 35).

1.3. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Küresel finansal krizler, doğal kaynakların azalması ve sermaye piyasalarının bireyler için giderek daha karmaşık hale gelmesi, finansal farkındalığın önemini artıran başlıca etmenlerdir. Teknolojinin hızla gelişmesi ve küreselleşmenin etkisiyle, bireylerin yatırım, tüketim ve tasarruf gibi konulardaki davranışları değişmiştir. Bu durum, tasarruf ve yatırım gibi konuları geleneksel anlamda değerlendirmeyi geçersiz kılmaktadır. Özellikle tüketim alışkanlıklarındaki değişiklikler ve bu değişikliklere bağlı finansal kararlar büyük bir öneme sahiptir. Çünkü finansal ürünler ve para, günümüzün bütünlük bir parçası haline gelmiştir. Dolayısıyla bireylerin bu araçları en etkili şekilde kullanması, sadece kendi refahları için değil, aynı zamanda ülkelerinin ekonomileri için de doğrudan kritik bir rol oynamaktadır (Şimşek vd., 2021: 121).

Yüksek finansal okuryazarlığın, bireylerin kişisel finansları konusunda iyi seçimler yapmalarına yardımcı olabileceği ve bunun da emeklilik günlerini finanse etmek için daha iyi kararlar almalarına ve finansal sıkıntılardan uzak durmalarına yardımcı olabileceği ileri sürülebilir (Vaahtoniemi vd., 2023: 368). Finansal okuryazarlık, hem tüketiciler hem de girişimciler için, ayrıca her yaşta birey için sürdürülebilirlik açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu beceriler ne kadar erken edinilirse, gelişimlerine o kadar fazla katkı sağlar. Borç yönetimi, ödeme disiplini, tasarruf ve finansal planlama gibi ekonomik göstergelerin seviyesi, refahı artırılabilir veya iflasa yol açabilir. Bu süreç ise büyük ölçüde finansal okuryazarlıkla ilişkilidir (Swiecka vd., 2020: 1-2).

Finansal okuryazarlık, tüketicilere, topluma ve ekonomiye katkılarından dolayı büyük öneme sahiptir. Finansal okuryazarlığı olan tüketiciler, finansal okuryazar olmayan tüketicilerle karşılaştırıldığında, genellikle:

- Daha yüksek harcanabilir gelir sayesinde yaşam boyunca daha fazla haz alıp daha fazla fayda sağlarlar.
- Birikimlerini artırırlar.
- Emekliliğe yönelik daha fazla tasarruf oluştururlar.
- Borçlarını etkin bir şekilde yönetirler.
- Borçlanma konusunda daha temkinli davranırlar.
- Finansal hedeflerine daha gerçekçi bir şekilde yaklaşırlar.
- Yeteneklerini abartma eğilimleri daha düşüktür.
- Finansal piyasalarda daha aktif bir şekilde yer alırlar.

- Finansal açıdan daha güvende hissederler.
- Kendi ihtiyaçlarına uygun finansal ürünleri daha doğru seçerler.
- Tüketici hakları konusunda bilgi sahibidirler.
- Finansal ürünlere yönelik derinlemesine bilgi edindiklerinden finansal kurumlarla güçlü bir pazarlık yapabilirler.
- Finansal durumlarını ve bütçelerini planlar, finansal verimliliklerini artırma konusunda bilgilidirler (Capuano ve Ramsay, 2011: 35-36).

1.4. Finansal Okuryazarlık Eğitimi

Öğrenciler finans alanında bilgi ve uzmanlıkla donatılmazlarsa, finansal kaynakların yönetiminde hata yapma olasılığı daha fazla olacaktır (Ameliawati ve Setiyani, 2018: 813). Finansal okuryazarlık, her öğrencinin mali durumunu etkin bir şekilde yönetmesi için temel bir beceridir. Öğrencilerin finansal tutumları, finansal davranışlarını da doğrudan etkiler. Eğer bir öğrenci finansal okuryazarlık ve sağlam bir finansal yönetim yaklaşımına sahipse, mali yönetimde verimi artacak ve bu da yaşam kalitesini etkileyecektir (Widyakto vd., 2022: 34). Eğitim, finansal okuryazarlığı artırmada önemliken bu durum hem kısa hem de uzun vadeli finansal davranışlar üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir (Mandell ve Klein, 2009: 15). Bu kapsamda erken finansal eğitim, yetişkinlikte finansal refaha ulaşmada önemli bir araçtır (Luedtke ve Urban, 2023: 431).

Finansal eğitim, hem bireysel hem de toplumsal anlamda alınacak kararlarda bilinç oluşturmada önemli bir role sahiptir. (Fornero ve Lo Prete, 2023: 12). Bir çocuğa erken yaştan itibaren evde ebeveynleri tarafından para biriktirme öğretilmelidir. Çocuklar böylelikle ihtiyaçları, birikimleri ve istekleri için finansı yönetmede belirli becerileri edinecektir. Öğrencilerin finans konusunda sahip olduğu bilgi seviyesi önemlidir. Çünkü bu durum belirli zamanlarda herhangi bir zorluk çekmeden günlük ihtiyaçları için sahip olduğu parayı mümkün olduğunca iyi yönetmesine yardımcı olacaktır (Wutun vd., 2023: 644).

Finansal kapasiteyi ilkököl ve ortaokul eğitim programlarına dâhil etmek, sağlıksız bir borç yükünü önlemenin, finansal rezervleri kullanmanın ve yaratmanın olası bir yolu gibi düşünülebilir. Finansal eğitim sayesinde öğrenciler, finansal sorumlulukları ve para yönetimiyle ilgili olumsuz deneyimleri yaşamadan önce finansal okuryazarlık kazanabilirler. Yetişkinliğe adım atmadan önce finansal yönetim konusunda temel farkındalık oluşturan bu eğitim, onlara gelecekte karşılaşılabilecekleri riskleri anlamada yardımcı olabilir. Bu nedenle, finansal eğitim almış bir neslin hayata daha iyi hazırlanacağı ve bu alanda genel durumun önemli ölçüde iyileşeceği söylenebilir (Opletalová, 2015: 1178). Finansal okuryazarlık eksikliği, özellikle genç yetişkinlerin okul yıllarında daha fazla finansal zorluk yaşamalarına neden olabilir. Bu durum, hem onların şu anki hem de gelecekteki aile hayatlarını ve kariyerlerini ciddi şekilde etkileyebilir (Sarıgül, 2014: 208).

Çocuklar için finansal eğitim, farklı yaşlarda farklı şekillerde ekonomik alanda ve bu alanla ilgili bilgi ve davranışların aktarılmasını içerir ve bunların değiştirilmesine katkıda bulunur (Marchetti vd., 2016: 69-70). Finansal eğitim, öğrencilerin gelecekteki yaşamlarını bir yaşam döngüsü perspektifinden planlamayı öğrenmelerine ve disiplinli tasarruf ile yatırım alışkanlıklarının değerini anlamalarına yardımcı olarak bunlara ilişkin yanlışları azaltabilir (Loerwald ve Stemmann, 2016: 36).

Finansal eğitim, finansal tüketiciler ile yatırımcıların finansal ürünlere ve kavramlara yönelik bakış açılarını güçlendirdikleri; bilgiye dayalı tarafsız tavsiyeler aracılığı ile finansa yönelik riskler ve fırsatlar hakkında daha çok farkındalık kazanma, bilgiye dayalı seçimler yapma, gereklilik durumunda destek noktalarını bilme ve finansal refahlarını güçlendirmek için diğer güçlü eylemleri gerçekleştirme becerilerini ve güvenlerini geliştirdikleri süreçtir (OECD, 2005: 26). Ülkemizde finansal okuryazarlık becerisini kazandırmak adına çeşitli devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler aracılığı ile eğitimler verilmektedir. Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER), Türkiye Bankalar Birliği, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ile Türkiye'nin Finansal Okuryazarlık Platformu, üniversiteler ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) bünyesinde finansal okuryazarlık eğitimleri verilmektedir. Özellikle TCMB bünyesinde ilköğretim öğrencilerine yönelik broşür, poster, ders planı, sınıf içi etkinlikler ve yayınların olması öğrencilerin finansal okuryazarlık becerisinin gelişimine yönelik ek kaynaklar sunması açısından önemlidir (TCMB).

1.5. Sosyal Bilgiler Dersi ve Finansal Okuryazarlık

Sosyal bilgiler, öğrencileri yerel, ulusal ve küresel vatandaşlık yaşamına hazırlayan, zaman ve mekân içindeki bireyleri, toplulukları, sistemleri ve bunların etkileşimlerini inceleyen bir bilimdir. Sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, ekonomi ve vatandaşlık bilgisi gibi disiplinler arası çalışmaları içerir ve dil sanatları, görsel ve sahne sanatları ve STEM (science, technology, engineering, mathematic) çalışmalarıyla iyi bir şekilde bütünleştirilmiştir (NCSS, 2024).

Sosyal Bilgiler dersinin temel bileşenlerinden biri sosyal bilimler, diğeri ise beşeri bilimlerdir. Bu unsurların finansal okuryazarlığın ders içeriğinde yer almasının gerekliliğini vurgulamak açısından büyük öneme sahiptir. Ekonomi bilimi, sosyal bilimler arasında yer alırken, finansal okuryazarlık da doğrudan ekonomi bilimiyle ilişkilidir. Bu durumda, sosyal

bilgiler öğretim programlarında finansal okuryazarlıkla ilgili ünitelere, becerilere ve kazanımlara yer verilmesi oldukça mantıklı bir yaklaşımdır. Sosyal Bilgiler, bireyleri hayata ve toplumsal yaşama hazırlayan kritik derslerden biri olarak, finansal okuryazarlık eğitiminin burada verilmesi, bireylerin finansal bilinç ve okuryazarlık düzeylerinin artmasına katkı sağlayacaktır (Yalçınkaya ve Er, 2019:10).

Sosyal Bilgiler dersi, tarih, coğrafya, ekonomi ve sosyoloji gibi bireyi ve toplumu inceleyen çeşitli disiplinlerden beslenen, disiplinler arası bir derstir. Bu nedenle, dersin içeriği, insanın geçmişten günümüze kadar olan etkinlikleri ve toplumsal yaşamı üzerinde şekillenen bir yapıdan oluşur (Arıkan ve Çakmak, 2023: 157). Ekonomi okuryazarlığı, kendi başına büyük bir öneme sahiptir. Bununla birlikte, ekonomi eğitimi, aynı zamanda kurumlar ve tarihsel olaylar hakkında daha derin bir kavrayış geliştirmemize de katkı sağlar. Öğrenciler, ekonomik olayları hem ilgi çekici hem de günlük yaşamla bağlantılı bulurlar. İktisadi analiz, sosyal bilgiler, tarih ve diğer derslerle ilişkilendirildiğinde, bu derslerin içeriği zenginleşir ve incelenen konuların değeri daha net bir şekilde ortaya konabilir. Böylelikle, öğrenciler günümüz dünyasını daha iyi anlamak için bu bilgileri kullanabilirler (Buckles, 1987: 169).

Sosyal Bilgiler, bireylerin dünyayı anlamalarını sağlayarak, yaşamak için gerekli becerileri kazandıran kritik bir derstir. Bu ders, insan ilişkilerini öğretmenin yanı sıra, öğrencileri aktif vatandaşlar olmaya teşvik eder. Ekonomik kararlarla karşı karşıya kalan öğrencilerin, tasarruflu tüketiciler olmalarını ve ekonomiyle ilgili doğru seçimler yapabilmelerini sağlamak, sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarındandır. Ekonomi, toplum yapısının önemli bir unsuru olduğu için, ilköğretim müfredatına dâhil edilmesi, sosyal bilgiler programlarının başarısı için büyük bir öneme sahiptir. Öğrencilerin, ekonominin üretici, tüketici ve vatandaş olarak insan yaşamını nasıl şekillendirdiğini anlamaları, erken yaşlarda kazanmaları gereken bir beceridir. Ekonomik kavramları ve işlevlerini doğru öğrenen öğrenciler, gelecekte daha bilinçli tüketici, üretici ve yatırımcı olarak etkili kararlar alabilirler. Bu nedenle, öğrencilere ekonomiyle ilgili bilgilerin hem bugünkü hem de gelecekteki yaşamlarında nasıl bir rol oynadığı hakkında farkındalık kazandırılmalıdır (Akhan, 2013: 7).

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda üç farklı veri toplama yöntemi kullanılmaktadır. Bunlar mülakat, gözlem ve doküman analizinden oluşmaktadır (Patton, 2001). Araştırmada yeni ve eski sosyal bilgiler öğretim programları ve ders kitapları finansal okuryazarlık becerisi açısından inceleneceği için nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada nitel veri toplama araçlarından doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil ya da ikincil kaynaklardan çeşitli dokümanların toplanması, incelenmesi, değerlendirilmesi ve analiz edilmesi süreci olarak ifade edilebilir (Özkan, 2021: 3). Doküman incelemesi, çoğunlukla diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak hizmet etmiş olsa da, aynı zamanda tek başına bir yöntem olarak da kullanılmıştır. Bu yöntem kitap, gazete, dergi gibi basılı materyaller ile fotoğraf ve resim gibi görsellerin incelenmesini ve değerlendirilmesini içeren sistematik bir süreçtir (Bowen, 2009: 28-29). Yıldırım ve Şimşek'e (2021) göre, doküman incelemesi, belirli bir konu veya olay hakkında bilgi veren yazılı materyallerin dikkatli bir şekilde incelenmesi anlamına gelir. Bu inceleme, araştırmacıların yazılı belgelerden veriler çıkararak, bu veriler üzerinden analiz yapmasına ve araştırma soruları doğrultusunda anlamlı sonuçlara ulaşmasına olanak sağlar.

Araştırmada yapılan doküman incelemesi, Yıldırım ve Şimşek (2021) tarafından belirlenen adımlara uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu adımlar sırasıyla şunlardır: İlk olarak, ilgili dokümanlara ulaşılır. Ardından, dokümanların orijinalliği ve güvenilirliği kontrol edilir. Sonrasında, dokümanların içeriği anlaşılmaya çalışılır. Bu aşamadan sonra, elde edilen veriler analiz edilir ve son olarak, analiz edilen veriler araştırmanın amacına uygun şekilde kullanılır. Kısacası, araştırma sürecinde dokümanların incelenmesi ve bu süreçteki her bir adım dikkatlice takip edilir. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli –TYMM- ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı-SBÖP-) ile 2013-2014 sosyal bilgiler ders kitabı (ATA Yayıncılık) ve 2014-2015 sosyal bilgiler ders kitabı (MEB Yayınları 2. Kitap) finansal okuryazarlık becerisi açısından incelenerek araştırmanın veri kaynağı oluşturulmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi yolu ile elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz, elde edilen verileri açıklamaya yönelik kavramlar ve ilişkiler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu analiz dört temel aşamadan oluşmaktadır. Bunlar: betimsel analize yönelik bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeve kapsamında verilerin işlenmesi, bulguların betimlenmesi ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Çalışmada öncelikle finansal okuryazarlık kavramı literatürdeki tanımlar, beceri bileşenleri (örneğin: bütçe yapma, tasarruf, harcama, ekonomi vb.) ve ulusal/uluslararası standartlar (OECD, PISA, MEB vb.) doğrultusunda incelenmiş; araştırma soruları kapsamında betimsel analize yönelik bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve odağında tema, kategori ve kodlar belirlenmiş ilgili programlar ve ders kitapları kategori ve kodlar çerçevesinde incelenerek elde edilen veriler yorumlanmıştır. Çalışmaya yönelik tema, kategori ve kodlar aşağıdaki bölümde açıklanmıştır.

Tablo 1. Finansal Okuryazarlık Tema, Kategori ve Kodlar

Tema	Kategori	Kod
TYMM Öğretim Programı	Finansal Okuryazarlık	Ekonomi, üretim, dağıtım, tüketim, girişimcilik, ithalat ve ihracat, tasarruf, bilinçli tüketici, bütçe, bütçe planı, gelir, gider, ihtiyaç, istek, harçlık
2017 SBÖP		
Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları)	Dijitalleşme	e- ticaret, teknolojiyi bilinçli kullanma, sanal ticaret,
Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (ATA Yayıncılık)		

2.4. Geçerlilik ve Güvenirlik

Bu çalışma ile yeni sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitabında finansal okuryazarlık becerisine yer verilip verilmediği ve elde edilen verilerin bir önceki ders kitabı ve öğretim programı ile karşılaştırılarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğine yönelik şu adımlar izlenmiştir. İlgili dokümanlar öğretim programları kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi genel ağ sitesi olan, <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari>, ve <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=1264> adresinden alınırken, ders kitapları ise yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim ve bilişim ağı olan EBA üzerinden temin edilmiştir. Bir nitel araştırmada, alan kayıtlarının ayrıntılı bir şekilde toplanması, katılımcıların bu notları gözden geçirmesi ve alıntılarının orijinal haliyle, ekleme yapılmadan sunulması, araştırmanın güvenilirliğini artıran unsurlar arasında yer almaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Ayrıca kitaplardan elde edilen görseller sayfa numaraları ile birlikte verilmiş, kitap künyseleri açık bir şekilde yazılmıştır.

Tablo 2. Ders Kitaplarına Ait Bilgiler

Sınıf Düzeyi	Basım yılı	Yayın evi	Yazar(lar)
5. sınıf	2023	ATA Yayıncılık	Harut, S. B.
5. sınıf (2. kitap)	2024	MEB Yayınları	Torun, F. Turan, İ. Kılıç, H.

3. Bulgular

Bu bölümde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (5. Sınıf), 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2024-2025 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabı (MEB Yayınları) ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabından (Ata Yayıncılık) elde edilen veriler betimsel analize uygun olarak tablolaştırılmış ve ders kitapları ile ilgili görsellere yer verilerek veriler yorumlanmıştır.

3.1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Finansal Okuryazarlık Becerisine Yönelik Bulgular

Bu bölümde TYMM Sosyal Bilgiler öğretim programı finansal okuryazarlık becerisi kapsamında incelenerek elde edilen veriler tablolaştırılmıştır.

Tablo 3. TYMM Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına Yönelik Bulgular

Programın Temel Felsefesi	Programın temel felsefesinde <i>finansal okuryazarlık</i> becerisi okuryazarlık becerisi başlığı altında ele alınırken, öğrencilerin günlük yaşam ile bağlantı kurmaları, becerileri gerçek yaşam ile ilişkilendirip deneyimleyerek edinmeleri amaçlanmıştır.
Programın Özel Amaçları	Programın özel amaçlarının 16. maddesinde " <i>Ekonominin temel kavramlarından yola çıkarak ekonomik faaliyetler ve üretimin milli kalkınmadaki rolünü çözümlemeleri</i> " maddesine yer verilmiştir.
Programın uygulanmasına ilişkin esaslar	Programın uygulanmasına ilişkin esasların 5. maddesinde: " <i>Sosyal-duygusal öğrenme becerileri, değerler ve okuryazarlık becerileri içeren programlar arası bileşenler öğrenmenin anlamlı bir parçası hâline getirilmelidir. Öğretim programında yer alan sosyal-duygusal öğrenme becerileri, değerler, okuryazarlık becerileri ve eğilimler notla değerlendirilmemeli ancak uygun ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile öğrencilerin bu alanlardaki gelişimleri takip edilmelidir.</i> "
Programlar arası bileşenler	Bu bölümde öğrencilerin bilgi teknolojileri ve yaşam koşullarında meydana gelen değişimlere ayak uydurabilmeleri için bir takım becerilerinin geliştirilmesi öngörülmektedir. Bu açıdan okuryazarlık becerilerine büyük önem verildiği görülmektedir. Finansal okuryazarlık da bu becerilerden bir tanesidir.
İçerik Çerçevesi	Altı içerik çerçevesinden oluşan programda "Hayatımızdaki Ekonomi" öğrenme alanında finansal okuryazarlık becerisine yönelik, " istek, ihtiyaç, bütçe planı, kaynakları verimli kullanma ve ekonomik faaliyet" gibi finansal okuryazarlık kavramlarına yer verildiği görülmektedir. "Teknoloji ve Sosyal Bilgiler" öğrenme alanında teknolojik ürünlerin doğru kullanımı ve toplum hayatına etkileri üzerinde durulmuştur.

Tablo 3 değerlendirildiğinde yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programında programın temel felsefesinde finansal okuryazarlık becerisinin doğrudan yer aldığını görülebilir. Programın özel amaçlarında ekonomi kavramının vurgulandığı göze çarpmaktadır. Finansal okuryazarlık becerisi ile ekonomi kavramı bağlantılı olduğundan, programın özel amaçlarının finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğunu söylenebilir. Programın uygulanmasına ilişkin esaslar ve programlar arası bileşenler kısımları değerlendirildiğinde ise okuryazarlık becerilerine doğrudan vurgu yapıldığı ve finansal okuryazarlığın ön plana çıkarıldığı söylenebilir. İçerik çerçevesi kısmında ise 5. öğrenme alanı olan “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanında doğrudan finansal okuryazarlık becerisi ile ilgili olan istek, ihtiyaç, gelir, gider, bütçe, tasarruf ve ekonomi gibi kavramlara yer verildiği görülmektedir. Teknoloji ve Sosyal Bilgiler öğrenme alanı doğrudan finansal okuryazarlık becerisini çağrıştırmasa da burada teknolojinin finansal faaliyetlerde önemli bir araç olduğu düşünüldüğünde bahsedilen teknolojik ürünlerin doğru kullanımı ve teknolojinin toplum hayatına etkileri kavramları ekonomik hayat ile de ilişkili olduğundan finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 4. Hayatımızdaki Ekonomi

Öğrenme Alanı	Hayatımızdaki Ekonomi
Amaç	“Bu öğrenme alanında öğrencilerin kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkilerine, <u>bütçe planlamanın önemine</u> , yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetlere ilişkin beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır.”
Değerler	“Tasarruf, Vatandaşlık.”
Okuryazarlık Becerileri	“Bilgi Okuryazarlığı, Dijital Okuryazarlık, Finansal Okuryazarlık, Görsel Okuryazarlık, Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı”
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	“SB.5.5.1. Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yorumlayabilme” “a) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini farklı kaynaklar üzerinden inceler.” “b) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yazılı, görsel veya dijital ürünlere dönüştürür.” “c) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini nesnel bir şekilde ifade eder.” “SB.5.5.2. İhtiyaç ve isteklerini karşılamak için gerekli bütçeyi planlayabilme” “a) İhtiyaç ve isteklerini karşılamaya yönelik bütçe için gerekli olan kaynakları belirler.” “b) İhtiyaç ve isteklerini karşılamaya yönelik bütçe için gerekli olan kaynakları temin etme ve etkin kullanmaya ilişkin bir taslak oluşturur.” “SB.5.5.3. Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri özetleyebilme” “a) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri çözümler.” “b) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri alanlarına göre sınıflandırır.” “c) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri yorumlar.”
İçerik Çerçevesi	“Kaynakların Verimli Kullanımı” “Bütçe Oluşturma” “Yaşadığımız İldeki Ekonomik Faaliyetler”
Anahtar Kavramlar	“Bütçe, gelir, gider, ekonomik faaliyet, sürdürülebilirlik, tüketici”
Öğrenme Kanıtları (Ölçme ve Değerlendirme)	“Performans Görevi: Öğrencilerin belirledikleri kaynaklardan elde ettikleri geliri kullanarak öncelikli olarak ihtiyaçları doğrultusunda israftan uzak durarak kendilerine ait bir bütçe planlamaları görevidir.”

Tablo 4’te yeni öğretim programında yer alan “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanına yer verilmiş ve elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir. Finansal okuryazarlık beceri ile ilgili kavramların hayatımızdaki ekonomi öğrenme alanında yoğunlaştığını görülmektedir. Öğrenme alanının amaç bölümünde kaynakların verimli kullanımı ve bütçe planından bahsedilirken, değerler kısmında tasarruflu olmak değeri vurgulanmıştır. Beceriler kısmında ise doğrudan finansal okuryazarlık kavramına yer verildiği görülmektedir. Öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri bölümünde finansal okuryazarlık ile yakından ilgili olan; kaynakların verimli kullanımı, yaşadığı yerdeki ekonomik faaliyetler, ihtiyaç, istek, bütçe ve bütçe planı kavramları üzerinde durulurken, içerik çerçevesi bölümünde kaynakların verimli kullanımı, ekonomik faaliyetler ve bütçe oluşturma konu başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Anahtar kavramlar bölümünde bütçe, gelir, gider, tüketici, sürdürülebilirlik ve ekonomik faaliyet gibi finansal okuryazarlık ile ilişkili kavramlar göze çarparken, öğrenme kanıtları olarak verilen performans görevinde yine, gelir, gider, bütçe planı, israf gibi benzer kavramların üzerinde durulmuştur.

Tablo 5. Hayatımızdaki Ekonomi

Öğrenme-Öğretme Yaşantıları	
a) Temel Kabuller	“Öğrencilerin doğal kaynakların neler olduğu, ihtiyaç ve istekler arasındaki farklılıkları bildiği ve yaşadığı çevredeki ekonomik faaliyetlerin neler olduğu hakkında temel düzeyde bilgi sahibi oldukları kabul edilmektedir.”
b) Ön Değerlendirme Süreci	“İstek ve ihtiyaçlar arasındaki farklılıklara ilişkin eşleştirme etkinlikleri veya kelime bulutları yapılır.”
c) Köprü Kurma	“Öğrencilerden harçlıklarına ilişkin yaptıkları harcama planları var ise bu planları ile ilgili açıklamalar yapmaları istenir. Tasarruf yapmayı temele alan iyi hazırlanmış bir bütçe planının bireyin hayatındaki değişime yönelik öğrencilerin fikirleri alınır.” “Öğrencilerden yaşadıkları illerdeki ekonomik faaliyetlere örnek vermeleri istenir. Ailede, yakın çevrede bulunan kişilerin çalıştığı mesleklere ve bunların hangi ekonomik faaliyetlerle ilişkili olduğuna yönelik sorular sorulur.”
Farklılaştırma	
a) Zenginleştirme	“Öğrencilerden bireysel olarak hazırladıkları bütçe planlarından yola çıkarak ailelerinin bir aylık bütçe

	<i>planlamasını yapmaları istenebilir."</i>
b)Destekleme	<i>"Öğrencilerden yakın çevrelerindeki kaynaklardan hareketle yaşadıkları yerin ve ülke ekonomisinin kalkınmasına yönelik bir proje önerisinde bulunmaları sağlanabilir."</i>

Tablo 5'te öğrenme-öğretme yaşantıları (temel kabuller, ön değerlendirme süreci, köprü kurma), farklılaştırma (zenginleştirme, destekleme) süreçlerine yer verildiği görülmektedir. Öğrenme-öğretme yaşantıları alt başlığında yer alan temel kabuller ve ön değerlendirme bölümlerinde istek, ihtiyaç ve çevresindeki ekonomik faaliyetler üzerinde durulurken, köprü kurma bölümünde harçlık, harcama planı, bütçe planı, tasarruf yapmak ve ekonomik faaliyet gibi finansal okuryazarlık ile ilgili kavramlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Farklılaştırma başlığı altında yer alan zenginleştirme bölümünde ise aylık bütçe planı üzerinde durulmuştur. Destekleme bölümünde çevresel kaynaklardan hareketle ekonomik kalkınmaya yönelik bir proje önerisinin geliştirilmesi vurgulandığı görülmektedir. Bahsedilen bu kavramlar doğrudan finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilecek kavramlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca çevresel kaynaklar göz önüne alınarak eğitim sürecine proje çalışmasının dâhil edilmesi önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

Tablo 6. Teknoloji ve Sosyal Bilgiler

Amaç	<i>"Bu öğrenme alanında öğrencilere teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemi ile buluşlar ve teknolojik ürünlerin toplum hayatına etkilerine ilişkin becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır."</i>
Değerler	<i>"D8. Mahremiyet, D11. Özgürlük, D17. Tasarruf"</i>
Okuryazarlık Becerileri	<i>"OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık, OB4. Görsel Okuryazarlık"</i>
İçerik Çerçevesi	<i>"Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı"</i> <i>"Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri"</i>
Anahtar Kavramlar	<i>"Dijital ayak izi, genel ağ, e-ticaret, tasarruf, teknoloji"</i>
Temel Kabuller	<i>Öğrencilerin teknolojik ve bilimsel gelişmelerin insan hayatına etkileri, dijital ortamı kullanırken uyulması gereken güvenlik kuralları hakkında, temel hak ve hürriyetler konularında temel düzeyde bilgi sahibi oldukları kabul edilmektedir."</i>
Ön Değerlendirme Süreci	<i>"Öğrencilerin teknolojik ve bilimsel gelişmelerin insan hayatına etkileri, dijital ortamı kullanırken uyulması gereken güvenlik kuralları konularındaki bilgi düzeylerini belirlemek için açık uçlu sorular kullanılır."</i>
Köprü Kurma	<i>"Teknolojinin bilinçli kullanımına yönelik haberler veya durumlar incelenir. Bu ders boyunca öğrenilen bilgilerin gerek sınıfta gerekse sınıf dışında teknolojiyi daha bilinçli kullanmaya yardımcı olacağı ve günlük hayatı kolaylaştırabileceği vurgusu yapılır."</i>

Tablo 6 değerlendirildiğinde teknoloji ve sosyal bilgiler öğrenme alanı genel anlamda bilgi, görsel ve dijital okuryazarlık kavramları ile ilgili olduğu görülmektedir. Ancak değerler kısmında yer alan tasarruf değeri ile anahtar kavramlarda yer alan e-ticaret ve tasarruf kavramları finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca teknolojinin bilinçli kullanımı ve dijital ortamı kullanırken uyulması gereken kuralları ifadeleri ile e-ticaret kavramı finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir.

3.2. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Finansal Okuryazarlık Becerisine Yönelik Bulgular

Bu bölümde 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı finansal okuryazarlık açısından değerlendirilerek elde edilen veriler tablolatırılmıştır.

Tablo 7. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Finansal Okuryazarlık Açısından Değerlendirilmesi

SBÖP'ün Özel Amaçları	<i>"8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları,"</i>
Temel Beceriler	<i>"7. Madde: Finansal okuryazarlık"</i>
Değerler	<i>"16. Madde: Tasarruf"</i>
Programın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	<i>"1. Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarında; tarih, coğrafya, <u>ekonomi</u>, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konuları bütünlüştürülmüş olarak ele alınmaktadır. Konular tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık diye ayrı ayrı değil, disiplinler arası yaklaşımla işlenmelidir."</i> <i>"10. Son yıllarda dijital teknolojiye bağlı olarak vatandaşlık hak ve sorumluluklarıyla ilgili yeni durumlar (dijital vatandaşlık, e-Devlet, <u>sanal ticaret</u>, sosyal medya vb.) ve birtakım sorunlar (dijital bölünmüşlük, kimlik hırsızlığı, kişisel bilginin gizliliği, siber dolandırıcılık, siber zorbalık vb.) ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin dijital vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla konuyla ilgili ders içi ve ders dışı etkinliklere yer verilmelidir."</i>

Tablo 7 değerlendirildiğinde programın özel amaçlarında finansal okuryazarlık ile ilişkili olarak ekonomi kavramına, temel beceriler kısmında finansal okuryazarlık becerisine, değerler kısmında tasarruf değerine yer verildiği görülmektedir. Programın uygulanmasına dikkat edilecek hususlar kısmının 1. maddesinde sosyal bilgiler ile ekonomi arasındaki ilişki üzerinde durulurken 10. maddede sanal ticaret kavramı vurgulanmıştır. Burada geçen ekonomi, uluslararası ekonomik ilişkiler ve sanal ticaret kavramları doğrudan olmasa da finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebilecek kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin temel finans bilgisi dışında sanal

ticaret kavramını bilmeleri ayrıca bu ekonomik faaliyetlerde bulunurken uymaları gereken hak ve sorumlulukların farkında olmaları önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

Tablo 8. Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Öğrenme Alanı (Üretim, Dağıtım ve Tüketim)	"Bu öğrenme alanının temelini öğrencilerin girişimci ve bilinçli tüketici becerilerinin geliştirilmesi oluşturur. "Ülke ekonomisinde kaynakların sınırlı olduğunu kavramaları, mevcut kaynakları korumak gereğinin önemine inanmaları, kendi ekonomik yaşantısını diğerlerinininkiyle karşılaştırarak farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymaları, yaşadığı yerin ekonomik koşullarını inceleyip bu koşulları geliştirmek için çaba göstermeleri beklenmektedir." "Üretim, Dağıtım ve Tüketim, ekonomiyle ilgili konuların tipik temasıdır. Öğrenciler üretim, dağıtım ve tüketim ile ilgili temel kavramları öğrenir. Öğrencilerin meslekleri tanıyarak ilgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği özellikleri bilmesi hedeflenmiştir."
Öğrenme Alanının Amacı	"Bu öğrenme alanı işlenirken sorumluluk değeriyle iş birliği, yenilikçilik, girişimcilik ve araştırma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır."
Öğrenme Alanının Kazanımları	"SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder." "Ekonomik faaliyetlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir." "SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıır." "SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder." "Ekonomik faaliyetlerin nüfus, yerleşme, eğitim ve kültür üzerindeki etkileri üzerinde durulur." "SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder." "SB.5.5.5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir." "Farklı alanlarda yeni fikirler geliştiren başarılı girişimcilerin çalışmalarından örnekler verilerek öğrenciler yeni fikirler üretmeye teşvik edilir." "Değişen toplumsal ilgi ve ihtiyaçlar araştırılarak bunları karşılamaya yönelik yenilikçi fikirler geliştirilir." "SB.5.5.6. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır."

Tablo 8 değerlendirildiğinde öğretim programının bu bölümünde finansal okuryazarlık becerisine doğrudan yer verilmese de bu beceri ile ilişkili olarak girişimcilik becerisinin ön plana çıktığı, daha çok çevredeki meslekler, üretim, dağıtım ve tüketim, ekonomik faaliyetler ve bu faaliyetlerin bireylerin sosyal hayatı üzerindeki etkilerine yer verildiği görülmektedir. Kaynakların sınırlı olduğunu ve bunları koruma kavramlarını finansal okuryazarlık becerisi kapsamındaki tasarruflu olma yeterliliğiyle ilişkilendirebiliriz. Ayrıca finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin çevresindeki fırsatları görerek bunlara yönelik farkındalıkları kapsamda girişimci olmaları gerektiği düşünüldüğünde girişimcilik kavramı da finansal okuryazarlık becerisi kapsamında ele alınabilir.

Tablo 9. Küresel Bağlantılar

Öğrenme Alanı	"Küresel Bağlantılar"
Amaç	"Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle araştırma ve yaratıcılık gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır." "Küresel bağlantılar öğrenme alanı ile gelişen dünyanın gündemini takip eden, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen etkin ve sorumlu Türk vatandaşları yetiştirmek amaçlanmaktadır."
Kazanım	"SB.5.7.1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır." "Tarım, sanayi, turizm, ulaşım, eğitim, kültür endüstrisi gibi ekonomik faaliyet alanlarından uygun olanlara değinilir." "SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır."

Tablo 9 değerlendirildiğinde küresel bağlantılar öğrenme alanında doğrudan finansal okuryazarlık ile ilgili terimlere yer verilmediği görülmektedir. Ancak tabloda belirtilen kazanım içeriklerinde ülkeler arası ekonomi ve bu ekonomik ilişkilerde iletişim teknolojilerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin ekonomik ilişkilerde iletişim teknolojileri açısından kendini geliştirmesi gerektiği önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

3.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Bulgular

Bu bölümde 2024-2025 yılında okutulan yeni ders kitabı (MEB Yayıncılık) "Hayatımızdaki Ekonomi" ve "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" öğrenme alanları ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabında (Ata Yayıncılık) yer alan "Ekonomi ve İnsan Yaşamı" ile "Bu Dünya Hepimizin" öğrenme alanları daha önceden belirlenen çerçeve kapsamında kategori ve kodlara göre değerlendirilmiş ve ders kitapları ile ilgili görsellere yer verilmiştir.

3.3.1. 5. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları) İçerik ve Kazanım Açısından Finansal Okuryazarlık Becerisi Yönelik Bulgular

Tablo 10. Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2. Kitap) Finansal Okuryazarlık Açısından İncelenmesi

Öğrenme Alanı	"Hayatımızdaki Ekonomi"
Konular	"Kaynakların Verimli Kullanımı" "Bütçemi Planlıyorum" "İlimizdeki Ekonomik Faaliyetler"

Neler Öğrenilecek	"Kaynakların verimli kullanımının doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yorumlayabilecekler." "İhtiyaç ve istekleri planlayabilmek için gerekli bütçeyi planlayabileceksiniz." "Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri özetleyebileceksiniz."
Anahtar Kavramlar	"Bütçe, gelir, gider, tasarruf, sürdürülebilirlik, ekonomik faaliyet."

Tablo 10 değerlendirildiğinde 2024-2025 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabında finansal okuryazarlık ile ilgili kavramların "Bütçemi Planlıyorum" konu başlığı altında toplandığını görülebilir. Nitekim bu bölümde ihtiyaç, istek, gelir, gider, bütçe planı, tasarruf, sürdürülebilirlik, ekonomik faaliyet ve kaynakların verimlilik kullanımı gibi finansal okuryazarlık ile ilgili kavramlara yer verildiği görülmektedir. Ayrıca diğer öğrenme alanlarında öğrencilerin çevresindeki ekonomik faaliyetler ve mesleklerin de farkında olmaları ifadesini de finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Tablo 11. Teknoloji ve Sosyal Bilimler

Öğrenme Alanım	"Teknoloji ve Sosyal Bilimler"
Konular	"Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri" "Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımı"
Neler Öğrenilecek	"Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabileceksiniz." "Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin ürün oluşturabileceksiniz."
Anahtar Kavramlar	"Dijital ayak izi, genel ağ, e-ticaret, teknoloji"

Tablo 11 değerlendirildiğinde "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" öğrenme alanı doğrudan finansal okuryazarlık becerisi ile bağlantılı görünmese de günümüz finans teknolojisinde önemli bir yeri olan e-ticaret, teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri ve teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımı kavramlarına yer verildiği görülmektedir. Bu kavramları finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirebiliriz. Ayrıca teknolojik aletlerin e-ticarete kullanıldığı düşünüldüğünde bu konuda bilinç oluşturulmasına yönelik veriler finansal okuryazarlık açısından ele alınması önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

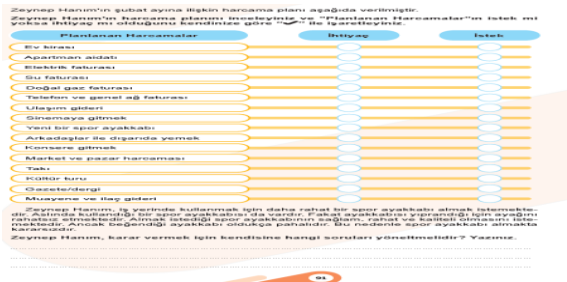
Ders Kitabı ile ilgili görsellere aşağıdaki bölümde yer verilmiştir.

İhtiyaç, yaşamımızı sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek için mutlaka karşılamak zorunda olduğumuz ürün ve hizmetlerdir. Beslenme, giyim ve barınma temel ihtiyaçlarımız arasında. Bu tür ihtiyaçlar karşılanmadığı zaman hayatımızı devam ettirmek son derece güçleşir. İhtiyaçlar karşılandıktan belirli bir süre sonra tekrarlanır. Örneğin su ihtiyacı olan bir kişi bu ihtiyacını karşıladıktan belli bir süre sonra yine susayacaktır.

İstek, hayatımızı sürdürmek için ihtiyaç duymadığımız ancak elde ettiğimiz zaman mutlu olduğumuz ürün ve hizmetlerdir. İstekler kişiden kişiye değişir ve sınırsızdır. Örneğin temel beslenme ihtiyaçları karşılanan bir kişinin çikolata yemesi onun bir isteğidir.

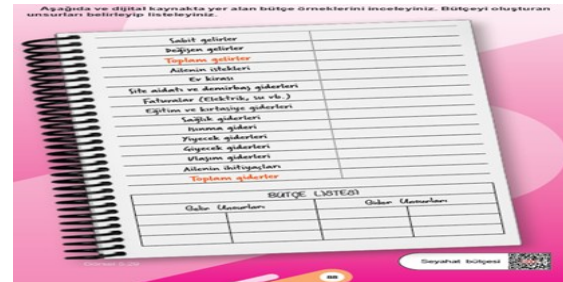
Şekil 1. İhtiyaç ve İstek

Kaynak: Torun vd., 2024: 89

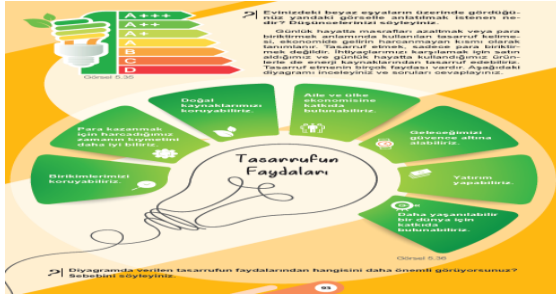
Şekil 2. Harcama Planı

Kaynak: Torun vd., 2024: 91

Şekil 3. Bütçe Listesi

Kaynak: Torun vd., 2024: 88

Şekil 4. Tasarruf

Kaynak: Torun vd., 2024: 93

Şekil 5. Bütçe Hazırlığı

Kaynak: Torun vd., 2024: 96

Şekil 6. Ekonomik Faaliyet

Kaynak: Torun vd., 2024: 100

Şekil 7. Meslekler

Kaynak: Torun vd., 2024: 105

Şekil 8. E-ticaret

Kaynak: Torun vd., 2024: 123

Şekil 9. Bilinçli Tüketici

Kaynak: Torun vd., 2024: 137

Yeni sosyal bilgiler ders kitabı finansal okuryazarlık açısından incelendiğinde; Şekil 1 finansal okuryazarlık becerisi ile yakından ilişkili olan istek ve ihtiyaç kavramı üzerinde durulduğu görülmektedir. Şekil 2'de harcama planı ile ilgili etkinliğe yer verilerek, öğrencilerin finansal okuryazarlık becerisi ile ilgili olan harcama planı çerçevesinde istek ve ihtiyaçlarının farkına varmalarının amaçlandığı görülmektedir. Şekil 3'te bütçe üzerinde durulurken bütçenin temelini oluşturan gelir ve gider kavramları vurgulanarak, öğrencilerin finansal okuryazarlık becerisinin gelişimine yönelik farkındalık oluşturmalarının amaçlandığını söylenebilir. Şekil 4'te tasarruf kavramı ve tasarrufun faydaları üzerinde durularak finansal okuryazarlığın önemli bir bileşeni olan tasarruf bilinci vurgulanmıştır. Şekil 5'de bütçe hazırlarken dikkat edilmesi gereken unsurlar ele alındığı görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin iyi bir bütçe planına sahip oldukları düşünüldüğünde ilgili görseldeki bilgilerin finansal okuryazarlık becerisi ile yakından ilişkili olduğunu söylenebilir. Şekil 6'da bireylerin çevresindeki ekonomik faaliyetlerin farkında olması üzerinde durulmuştur. Finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin çevresindeki ekonomik gelişmelerin farkında olmasının önemi düşünüldüğünde ilgili konunun finansal okuryazarlık becerisinin gelişiminde etkili olduğu söylenebilir. Şekil 7'de ekonomik faaliyetlere bağlı gelişebilecek meslekler üzerinde durulduğu görülmüştür. Çevredeki mesleklerin farkına varılmasının öğrencilerin ekonomik kararları üzerinde etkili olması, gelecekteki maddi kazançlarına yönelik bilinç oluşturmaları, yaşamlarını idame

ettirebilecekleri meslekleri seçip ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri bakımından değerlendirildiğinde finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebilir. Şekil 8 ve 9'da sırasıyla finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebilecek e-ticaret ve bilinçli tüketici kavramlarına yer verildiği görülmektedir.

3.3.2. 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılında Okutulan Sosyal Bilgiler Ders Kitabında (ATA yayıncılık) İçerik ve Kazanım Açısından Finansal Okuryazarlık Becerisine Yönelik Bulgular

Tablo 12. Eski Ders Kitabında Finansal Okuryazarlık

Öğrenme Alanı	"Ekonomi ve İnsan Yaşamı"
Konu Başlıkları	"Açıklamalar"
Yaşadığımız Yer ve Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler	"Bu konuda öğrencilerin yaşadıkları yer ve çevrelerindeki ekonomik faaliyetler analiz edilmiştir."
Çevremizdeki Meslekler	"Bu konuda yaşadığımız yer ve çevremizdeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekler üzerinde durulmuştur."
Ekonomik Faaliyetler ve Sosyal Hayat	"Bu konuda çevredeki ekonomik faaliyetlerin insanların sosyal yaşamları üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur."
Üretimin Serüveni ve Tüketim	"Bu konuda temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik üretim, dağıtım ve tüketim ağı üzerinde durulmuştur."
Yeni Fikirler Geliştiriyoruz	"Bu konuda işbirliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime yönelik yeni fikirlerin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Daha çok girişimcilik becerisi ön plana çıkarılmıştır."
Bilinçli Tüketici	"Bu konuda bilinçli bir tüketici olarak hakların nasıl kullanılacağı üzerinde durulmuştur. Bireylerin istek ve ihtiyaçlarına göre alışveriş yapmalarından bahsedilen bölümde bu alışveriş sırasında ve sonrasında nelere dikkat edilmesi gerektiğinden ve tüketici haklarından bahsedilmiştir."

Tablo 12 değerlendirildiğinde eski sosyal bilgiler ders kitabında girişimcilik becerisine ağırlıklı verilirken üretim, dağıtım, tüketim süreci, ekonomik faaliyetler ve bu faaliyetlerin meslek seçimi ve sosyal yaşam üzerindeki etkisi ile tüketici hakları üzerinde durulduğu görülmektedir. Girişimcilik becerisi bireyin çevresindeki yatırım fırsatlarının farkına varması olarak değerlendirildiğinde bu kavramı finansal okuryazarlık kavramı ile ilişkilendirebileceğimizi söylenebilir. Bireylerin çevresindeki mesleklerin, ekonomik faaliyetlerin ve bir ürünün üretim dağıtım ve tüketim süreci hakkında bilgi sahibi olmaları finansal okuryazarlık kavramı ile ilişkilendirilebilir. Nitekim bireylerin ekonomik anlamda kendilerini ve çevresindeki unsurları keşfetmeleri finansal okuryazarlık açısından önemli bir önkoşul olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin bilinçli bir tüketici olarak alışveriş öncesi ve sonrasında hak ve sorumlulukların farkında olmalarını ve güvenli alışveriş konusunda bilgi sahibi olmalarını da finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Tablo 13. Bu Dünya Hepimizin

Öğrenme Alanı	"Bu Dünya Hepimizin"
Konu Başlıkları	"Açıklamalar"
Ekonomiye Katkımız	"Bu bölümde yaşadığımız yerin ve çevremizin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştıracağız."
İletişim ve Ulaşımın Ticarete Etkisi	"Bu bölümde ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışacağız."
Barışa Giden Yolculuk	"Bu bölümde turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklayacağız."
Geçmişten Geleceğe Armağan: Ortak Miras	"Bu bölümde çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler vereceğiz."

Tablo 13 değerlendirildiğinde özellikle "Ekonomiye Katkımız" ve "İletişim ve Ulaşımın Ticarete Etkisi" konuları finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebilecek bilgiler içerdiği söylenilebilir. Nitekim finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin ülkeler arası ticaret (ihracat, ithalat) ve ticari faaliyetlerin iletişim araçlarının etkisine yönelik bilgilere sahip olmaları gerektiği önemli bir kazanım olarak düşünülebilir. 2023-2024 sosyal bilgiler ders kitabına (ATA Yayıncılık) yönelik görseller aşağıda verilmiştir.

Şekil 10. Ekonomik Faaliyetler

Şekil 11. Girişimcilik

2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabı değerlendirildiğinde, Şekil 10'da ekonomik faaliyetlere yönelik bir etkinlik yapıldığı görülmektedir. Finansal okuryazarlık kavramının ekonomi ve ekonomik faaliyetlerle yakından ilişkili olduğu düşünüldüğünde bu konunun finansal okuryazarlık becerisinin geliştirilmesinde önemli olduğu söylenilebilir. Şekil 11'de girişimcilik becerisine yönelik bir bölüme yer verildiği görülmektedir. Başarılı bir girişimci olmanın ön koşullarından birinin finansal okuryazarlık becerisine sahip olma olduğu düşünüldüğünde, girişimcilik kavramına yer verilmesinin finansal okuryazarlık açısından değerli olduğu söylenebilir. Şekil 12'de üretim, dağıtım ve tüketim ağına yer verildiği gözlemlenmektedir. Finansal okuryazarlık becerisi gelişmiş bireylerin ekonomi ile ilgili olarak bir ürünün üretilmesi ve bizlere ulaşması sürecini bilmesinin önemli olduğunu söylenebilir. Şekil 13'de öğrencilerin çevrelerindeki meslekler hakkında bilgi sahibi olmalarına yönelik bilgiye yer verildiği görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin meslekler hakkında bilgi sahibi olmaları ve hayatlarını en iyi şekilde idame edebilecekleri mesleki becerileri geliştirmeleri açısından değerlendirildiğinde, meslek seçimini finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Şekil 14'te ekonomik faaliyetlerin sosyal hayat üzerindeki etkileri üzerinde durulduğu görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin ekonomik anlamda bireysel gelişimlerini sağlamalarına paralel olarak çevresindeki ekonomik dinamikleri de hareketlere geçirmesi açısından değerli olduğunu söylenebilir. Şekil 15'de bilinçli tüketici ve tüketici haklarının üzerinde durulduğu görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin alışveriş konusunda bilinçli olması, tasarruf bilinci ile hareket etmesi ve alışveriş öncesi ve sonrasında hak ve sorumluluklarının farkında olması gerektiği düşünüldüğünde bu konuyu finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirebiliriz. Şekiller 16, 17 ve 198'de ders kitabındaki "Bu Dünya Hepimizin" öğrenme alanıyla ilişkilidir. Bu bölümde ithalat, ihracat, uluslararası ticaret, iletişimin ticaret üzerindeki etkisi gibi finansal okuryazarlık ile ilişkili konulardan bahsedilmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Finansal okuryazarlık becerisinin 2024 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programı ile yeni ve eski sosyal bilgiler ders kitaplarına göre değerlendirildiği çalışmada birinci alt problem doğrultusunda elde edilen bulgular; yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programında programın temel felsefesi ve özel amaçlar bölümünde finansal okuryazarlık becerisinin doğrudan yer aldığını görülebilir. Programın özel amaçlarında ekonomi kavramının vurgulandığı göze çarparken, finansal okuryazarlık becerisinin ekonominin önemli bir kazanımı olduğu düşünüldüğünde programın özel amaçlar bakımından finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirebileceğimizi söylenebilir. Programın uygulanmasına ilişkin esaslar ve programlar arası bileşenler kısımları değerlendirildiğinde ise okuryazarlık becerilerine doğrudan vurgu yapıldığı ve finansal okuryazarlığın ön plana çıkarıldığı söylenebilir. İçerik çerçevesi kısmında ise 5. öğrenme alanı olan "Hayatımızdaki Ekonomi" öğrenme alanında doğrudan finansal okuryazarlık becerisi ile ilgili olan istek, ihtiyaç, gelir, gider, bütçe, tasarruf ve ekonomi gibi kavramlara yer verildiği görülmektedir.

TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenme alanı, amaç, değerler, okuryazarlık becerileri, öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri, içerik çerçevesi, anahtar kavramlar ve öğrenme kanıtları açısından elde edilen bulgulara göre; finansal okuryazarlık becerisi ile ilgili kavramların "Hayatımızdaki Ekonomi" öğrenme alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğrenme alanının amaç bölümünde kaynakların verimli kullanımı ve bütçe planından bahsedilirken, değerler kısmında tasarruflu olmak değeri vurgulanmıştır. Beceriler kısmında ise doğrudan finansal okuryazarlık kavramına yer verildiği görülmektedir. Öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri bölümünde finansal okuryazarlık ile yakından ilgili olan; kaynakların verimli kullanımı, yaşadığı yerdeki ekonomik faaliyetler ihtiyaç, istek, bütçe ve bütçe planı kavramları üzerinde durulurken, içerik çerçevesi bölümünde kaynakların verimli kullanımı, ekonomik faaliyetler ve bütçe oluşturma konu başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Anahtar kavramlar bölümünde bütçe, gelir, gider tüketici, sürdürülebilirlik ve ekonomik faaliyet gibi finansal okuryazarlık ile ilişkili kavramlar göze çarparken, öğrenme kanıtları olarak verilen performans görevinde yine, gelir, gider, bütçe planı, israf gibi benzer kavramların üzerinde durulduğu gözlemlenmiştir. Bu bilgilerden hareketle finansal okuryazarlık ile ilgili bilgilerin temel düzeyde olduğunu söylenebilir. Çilek (2023) Türkiye ve İsveç sosyal bilgiler öğretim programlarını finansal okuryazarlık açısından karşılaştırdığı yüksek lisans tezinde ülkemizde ders kitaplarında finansal okuryazarlık becerisinin mikroekonomik ve temel düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenme-öğretme yaşantıları, temel kabuller (ön değerlendirme süreci ve köprü kurma) farklılaştırma (zenginleştirme ve destekleme) alt başlıkları çerçevesinde elde edilen bulgulara göre; öğrenme-öğretme yaşantıları alt başlığında yer alan temel kabuller ve ön değerlendirme bölümlerinde istek, ihtiyaç ve çevresindeki ekonomik faaliyetler üzerinde durulurken, köprü kurma bölümünde harçlık, harcama planı, bütçe planı, tasarruf yapmak ve ekonomik faaliyet gibi finansal okuryazarlık ile ilgili kavramlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Farklılaştırma başlığı altında yer alan zenginleştirme bölümünde ise aylık bütçe planı üzerinde durulmuştur. Destekleme bölümünde ise çevresel kaynaklardan hareketle ekonomik kalkınmaya yönelik bir proje önerisinin geliştirilmesi vurgulandığı görülmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda finansal okuryazarlık ile

yakından ilişkili olan ihtiyaç, istek, gelir, gider, bütçe oluşturma, israf, tasarruf, ekonomik faaliyet ve meslek gibi finansal okuryazarlıkla ilişkili değerlere doğrudan yer verdiği görülmektedir. Amagir, vd., (2017), çocuklar ve ergenler için finansal okuryazarlık eğitim programları ve müdahalelerinin etkinliğini değerlendirdikleri çalışmalarında, aynı zamanda etkili bir finansal eğitim müfredatının temel unsurlarını açıklamayı hedeflemişlerdir. Çalışmanın sonucunda okul tabanlı finansal eğitim programlarının çocukların ve ergenlerin finansal bilgi ve tutumlarını iyileştirebileceğini sonucuna ulaşırken, ilkökul ve ortaokulda çocuklara ve gençlere finansal okuryazarlığı öğretmek için "deneyimsel öğrenme" yönteminin kullanılabileceği belirtilirken üniversitede, odak noktası öğrencilerin belirli "yaşam olayları" olmalıdır sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretim programlarında öğrencilere yönelik deneyime dayalı etkinliklerin düzenlenmesinin olumlu sonuçlar verebileceğini söylenebilir. Yalçinkaya ve Er (2019) sosyal bilgiler eğitiminde finansal okuryazarlık isimli çalışmalarında finansal okuryazarlığın yalnızca salt bilgilerle öğrencilere aktarılması gerektiği ders dışı etkinliklerle de bunun desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yeni programda performans görevi ve projelerle finansal okuryazarlık becerisinin okul dışına da aktarılabilceği söylenebilir.

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" öğrenme alanı değerlendirildiğinde değerler kısmında yer alan tasarruf değeri ve kavramlar kısmında yer alan e-ticaret ve tasarruf kavramları her ne kadar dijital okuryazarlık kavramıyla ilişkilendirilse de dijitalleşen dünyada birçok ekonomik işlemin sanal ortamlarda yapıldığı düşünüldüğünde, bireylerin dijital yollarla yaptıkları alışveriş, yatırım ve bankacılık işlemleri gibi ekonomik faaliyetlerde finansal okuryazar olmaları gerektiği fikri güçlenmektedir. Nitekim dijitalleşmeye bağlı olarak dijital finansal okuryazarlık kavramı gibi bir kavram çerçevesinde bu durumun değerlendirilebileceği düşünülebilir. Lo Prete (2021), dijital ödeme ve kişisel finansın belirleyicileri olarak dijital ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi değerlendirdiği çalışmasında; dijital ödeme ve araçlarının kullanımının finansal okuryazarlığın tüm seviyelerinde dijital okuryazarlık ile ilişkili olduğu, bilinçli kişisel finans seçimlerinin, dijital okuryazarlığın tüm seviyelerinde finansal okuryazarlıkla bağlantılı olduğu ve finansal okuryazarlık olmadan dijital okuryazarlık yoluyla finansa erişimi arttırmanın tehlikeli olabileceği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Fettahoğlu ve Kildeze (2019) dijital finansal okuryazarlık ve bireylerin finansal teknoloji kullanma konusundaki tutumlarını inceledikleri çalışmalarında araştırmaya katılan bireylerin dijital finansal ürün ve hizmetler hakkında bilgi sahibi oldukları ancak daha fazla bilgi gerektiren araçları kullanma konusunda eksikliklerinin oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde çocuklara erken yaşlardan itibaren dijital destekli finansal okuryazarlık eğitimlerinin verilmesinin önemli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının (özel amaçları, temel beceriler, değerler, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar) yönelik olarak ikinci alt probleme yönelik bulgulara göre; özel amaçlarında ekonomi kavramına, temel beceriler kısmında ise finansal okuryazarlık becerisine yer verildiği görülmektedir. Programın uygulanmasına dikkat edilecek hususlar kısmının 1. maddesinde sosyal bilgiler ile ekonomi arasındaki ilişki üzerinde durulurken 10. maddede sanal ticaret kavramı vurgulanmıştır. Temel amaçlar kısmında finansal okuryazarlık becerisine yer verilmesi değerli bir unsur olarak değerlendirilebilirken, sanal ticaret kavramı daha çok dijital okuryazarlık kavramı ile ilişkili olsa da teknoloji çağında finansal becerilerin dijital ortamlara aktarıldığı düşünüldüğünde, bireylerin dijital anlamda da finansal okuryazar olmaları açısından bu durumu finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Çetin ve Kızılaslan (2024) dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlığa etkisini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalarında dijital okuryazarlık becerisinin finansal okuryazarlık becerisi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Programın (2017) (üretim, dağıtım ve tüketim) öğrenme alanının amacı öğrenme alanının kazanımlarına yönelik bulgulara göre; bu bölümünde girişimcilik becerisinin ön plana çıktığı, daha çok çevredeki meslekler, üretim, dağıtım, tüketim, ekonomik faaliyetler ve bu faaliyetlerin bireylerin sosyal hayatı üzerindeki etkilerine yer verildiği görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisine doğrudan yer verilmesi de girişimcilik, meslek seçimi ve bir ürünün üretim dağıtım ve tüketim sürecini ve ekonominin çevresel etkilerinin öğrenilmesini finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan küresel bağlantılar öğrenme alanında doğrudan finansal okuryazarlık kavramına yer verilmezken kazanım içerikleri değerlendirildiğinde ihracat, ithalat ve ülkeler arası ticarete iletişim teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak gelişen uluslararası ticaret kavramını finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Nitekim dijitalleşen ekonomik faaliyetlere bağlı olarak uluslararası ticari faaliyetleri yürütürken finansal okuryazarlık becerisine sahip olmanın önemli bir kazanım olduğu söylenebilir. Turhan (2021), dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlığa etkisini ortaya koymak için üniversite öğrencilerine yaptığı çalışmasında, dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlık üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yeni sosyal bilgiler ders kitabında finansal okuryazarlık becerisinin değerlendirildiği üçüncü alt probleme yönelik bulgulara göre; ders kitabında "Hayatımızdaki Ekonomi" alanında finansal okuryazarlık becerisi ile yakından ilişkili olan istek ve ihtiyaç kavramı üzerinde durulduğu, harcama planı ile ilgili bir etkinliğe yer verilerek, öğrencilerin finansal okuryazarlık becerisi ile ilgili olan harcama planı çerçevesinde istek ve ihtiyaçlarının farkına varmalarının amaçlandığı görülmektedir. Bütçe kavramının da ele alındığı kitapta, bütçenin temelini oluşturan gelir ve gider kavramları vurgulanıp, bütçe hazırlarken dikkat edilmesi gereken unsurlar ele alınarak öğrencilerin finansal okuryazarlık becerisinin gelişimine

yönelik farkındalık oluşturmalarının amaçlandığını ve finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin iyi bir bütçe planına sahip oldukları düşünüldüğünde ilgili görseldeki bilgilerin finansal okuryazarlık becerisi ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Ayrıca kitapta tasarruf kavramı ve tasarrufun faydaları üzerinde durularak finansal okuryazarlığın önemli bir bileşeni olan tasarruf bilinci vurgulanmıştır. Bireylerin çevresindeki ekonomik faaliyetlerin farkında olması üzerinde durulurken, finansal okuryazarlık becerisine sahip bireylerin çevresindeki ekonomik gelişmelerin farkında olmasının önemi düşünüldüğünde ilgili konunun finansal okuryazarlık becerisinin gelişiminde etki olduğu söylenebilir. Doğan ve Oruç (2022) sosyal bilgiler ders kitaplarında temel becerileri belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalarında 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında doğrudan finansal okuryazarlık becerisinin geçmediği sonucuna ulaşmışlardır. Yeni ders kitabı açısından değerlendirildiğinde finansal okuryazarlık ile ilişkili kavramlara yer verilmesi önemli bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kitabın ilgili öğrenme alanının son bölümünde ekonomik faaliyetlere bağlı gelişebilecek meslekler üzerinde durulduğu görülmüştür. Çevredeki mesleklerin farkına varılmasının öğrencilerin ekonomik kararları üzerinde etkili olması, gelecekteki maddi kazançlarına yönelik bilinç oluşturmaları, yaşamlarını idame ettirebilecekleri meslekleri seçip ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri bakımından değerlendirildiğinde finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilebileceğini söylenebilir. Ayrıca ders kitabında finansal okuryazarlık becerisine yönelik bilgi, etkinlik ve performans ödevi etkinliklerine yer verildiği görülmektedir. Ünlüer (2021), finansal okuryazarlık becerisi kapsamında hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin finansal becerilerine etkisini araştırdıkları çalışmada ve Yiğitbaş vd., (2020), ortaokul öğrencilerinin tasarruf bilinci geliştirmelerine yönelik bir eğitim planladıkları çalışmaların sonucunda, öğrencilerin finansal becerilerinde önemli gelişmeler olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmalar açısından değerlendirildiğinde yeni sosyal bilgiler ders kitabında bu tarz etkinliklere ve grup çalışmalarına dayalı performans görevlerine yer verilmesini önemli kazanım olarak değerlendirebiliriz. “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanında ise e-ticaret ve bilinçli tüketici kavramlarına yer verildiği görülmektedir. Dijitalleşen dünyada e-ticaret kavramının günümüzde giderek arttığı düşünüldüğünde bu kavram her ne kadar dijital okuryazarlık kavramı ile ilişkilendirilmiş olsa da bireylerin birçok ekonomik faaliyeti dijital araçlarla yaptıkları düşünüldüğünde, bu durumun finansal anlamda dijital okuryazarlık kavramı adı altında değerlendirilebileceği söylenebilir.

Eski sosyal bilgiler ders kitabında (2023-2024) finansal okuryazarlık becerisinin değerlendirildiği dördüncü alt probleme yönelik bulgulara göre; ekonomik ve sosyal hayat öğrenme alanı başlığı altında çevremizdeki ekonomik faaliyetler, ekonomik faaliyetlerin sosyal çevre üzerindeki etkisi, ekonomik faaliyetlerin meslek seçimi üzerindeki etkisi, girişimcilik becerisi ve bilinçli tüketici kavramları üzerinde durulduğu görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisi açısından değerlendirildiğinde bireyin çevresindeki ekonomik faaliyetler ve bu faaliyetlerin çevresel etkileri ve meslek seçimine olan etkisine yönelik bilgi sahibi olmasının değerli olduğu söylenebilir. Finansal okuryazarlık becerisinin girişimcilik becerisinin ön koşullarından biri olduğu düşünüldüğünde ders kitabında girişimcilik becerisine yer verilmesinin doğru bir yaklaşım olduğu düşünülebilir. Ayrıca finansal okuryazarlık becerisine sahip bir bireyin bilinçli bir tüketici olarak istek ve ihtiyaçları çerçevesinde yaptığı alışverişlerde hak ve sorumluluklarının bilincinde olmasına yönelik bir konuya yer verilmesini de finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Ders kitabının son öğrenme alanı olan “Bu Dünya Hepimizin” öğrenme alanı ile ilgili görseller değerlendirildiğinde; ihracat, ithalat, uluslararası ticaret, ticarete kullanılan ulaşım araçlarının maliyetleri, ticari faaliyetlerde iletişimin etkisi başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Finansal okuryazarlık becerisi geliştirilmesine yönelik bireylerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ticari faaliyetler ve bu faaliyetlere yönelik maliyetler, ihracat ve ithalat gibi basit ekonomi terimleri ve dijitalleşen dünyada iletişim araçlarının ekonomik faaliyetler üzerine etkisine yönelik bir bilinç oluşturmaları gerektiği düşünüldüğünde öğrenme alanında verilen bilgileri finansal okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirebiliriz. Güvenç (2017) öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık becerini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada 9. sınıfta okutulan bilgi ve iletişim teknolojisi isimli seçmeli dersinde “Hafıza depolama araçlarının hız, maliyet ve kapasite bakımından karşılaştırır.” kazanımı ile finansal okuryazarlık becerisini ilişkilendirmiştir. Çalışma sonucunda iletişim teknolojilerinin finansal okuryazarlık üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Özmen ve Demir (2024) Z kuşağına yönelik finansal okuryazarlık ve finansal dijitalleşme üzerine yaptıkları çalışma sonucunda finansal bilgi düzeyi ile dijital tutum arasındaki ilişkinin olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bilgilerden hareketle dijital teknolojiler ile finansal okuryazarlık becerisinin birbirini desteklediği bilgisine ulaşabiliriz.

Sonuç olarak değerlendirildiğinde yeni sosyal bilgiler öğretim programında 5. sınıf seviyesinde bir önceki öğretim programına nazaran finansal okuryazarlık becerisi ile doğrudan ilişkili kavramlara yer verilirken, ders kitapları açısından da yeni ders kitabının finansal okuryazarlık becerisi ile ilgili kavramlara daha çok değinildiğini söylenebilir. Ayrıca yeni ders kitabında öğrencilerin finansal okuryazarlık becerisini kavramalarına yönelik performans görevi ve proje çalışmasına yer verilmesini finansal okuryazarlık becerisinin gelişimi açısından güçlü bir yön olarak değerlendirebiliriz. Özkale (2018), Finansal Okuryazarlık ve Matematiksel Okuryazarlık Perspektifinde Türkiye ve Kanada (Ontario) Öğretim Programlarının İncelenmesi ve Bir Model Önerisi isimli çalışmada matematik öğretiminde finansal okuryazarlık becerisini incelemeyi amaçlamışlardır. Yatay inceleme yöntemi ile programlar karşılaştırılmış Ontario programlarının finansal okuryazarlığa

yaptığı vurgunun belirgin olduğu ve içerik, kazanım ile kavramsal ilişkilendirme açısından daha zengin bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Buna karşılık, Türkiye’de 2005 yılından itibaren uygulanan yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanan 2005, 2013 ve 2017 matematik öğretim programları, finansal okuryazarlık perspektifiyle dikey karşılaştırma yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu inceleme, 2005 programındaki finansal ilişkilendirmelerin 2013 ve 2017 programlarında sadeleştirildiğini ortaya koymuştur. TYMM 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı açısından değerlendirildiğinde program çerçevesinde ve kitaptaki etkinlikler açısından finansal okuryazarlık becerisine yönelik kavram ve bilgilerin arttığını söylenebilir.

2017 sosyal Bilgiler Öğretim Programında finansal okuryazarlık becerisine yönelik kavramlarına 5. sınıf seviyesinde doğrudan değinilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Programda finansal okuryazarlık becerisinin daha çok 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında ele alındığı görülmektedir. Nitekim ilgili öğrenme alanında istek, ihtiyaç, gelir, gider, bütçe, tüketim, çevredeki ekonomik faaliyetler, bilinçli tüketici, örnek bütçe oluşturma, israf etmeme gibi finansal okuryazarlık becerisi ile ilgili kavramlara yer verildiği görülmektedir. Güvenç (2017), öğretim programlarında yer alan finansal okuryazarlığıyla ilgili öğrenme çıktılarını belirleyerek, finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada ilkökul düzeyinde diğer kademelere kıyasla finansal okuryazarlık öğrenme çıktılarının daha fazla yer aldığını ve bu kapsamda sosyal bilgiler ile matematik derslerinin öne çıktığını göstermektedir. Bu öğrenme çıktılarının, tasarruf, bütçe oluşturma ve bilinçli tüketim konularında temel bilgilerin kazandırılmasını hedeflediği belirlenmiştir. Ancak, belirlenen öğrenme çıktılarının bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda bir önceki programın yapısı değerlendirildiğinde ve sosyal bilgiler dersinin 4. sınıftan itibaren ele alındığı düşünüldüğünde, finansal okuryazarlık becerisine yönelik kavramların öğrencilere ilkökul seviyesinde aktarılmaya çalışıldığı da gözden kaçırılmamalıdır.

Yeni öğretim programında 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında finansal okuryazarlık becerisine daha çok yer verilmesi, konunun bizzat sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ele alınmasını sağlaması açısından önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Seyhan (2020), sosyal bilgiler dersinde finansal okuryazarlık becerisini kazandırmaya yönelik öğretmen görüşlerini aldığı çalışmada öğretmenlerin finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili yeterli bilgiye sahip oldukları ancak bu becerilerin öğrencilere aktarımına yönelik etkinlik tasarımı oluşturma konusunda eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Blue, vd., (2014), Avustralya’da ilk ve ortaokul müfredatına eklenen finansal okuryazarlık dersi ile ilgili olarak öğretmenlerin yeterliliklerini değerlendirdikleri çalışmalarında öğretmenlerin finansal okuryazarlık eğitimi verme konusunda güven seviyelerinin düşük olduğu ve finansal okuryazarlık bilgisine yeterince sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Tüm bu bilgiler ışığında ilköğretim ikinci kademeden itibaren finansal okuryazarlık dersinin ayrı bir ders olarak okutulmasının ve bu dersin kendine özgü bir öğretim programı çerçevesinde öğrencileri gelişen ve değişen ekonomik hayata hazırlamasının önemli bir kazanım olacağını söylenebilir. Çelikten (2020) Marmara Finansal Okuryazarlık Programı’nın geliştirilmesi ve ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi isimli doktora çalışmada Marmara Finansal Okuryazarlık Programını geliştirerek öğrencilere uygulamıştır. Uygulama neticesinde erken yaşta verilen okul temelli finansal eğitimin öğrencilerin finansal bilgi, tutum ve davranışlarında olumlu etkilerin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hizmet içi eğitim ya da kurslar aracılığıyla öğretmenlerin finansal okuryazarlık becerisine ve bu beceri kapsamında etkinlik tasarımı becerilerinin gelişimine yönelik çalışmalar yapılabilir. Ayrıca TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programının farklı sınıf seviyelerinde ve diğer derslerde finansal okuryazarlık becerisinin yansımaları belirlemek ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeni program ve ders kitabı çerçevesinde finansal okuryazarlık algılarını belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Adiputra, I. (2021). The Influence of Financial Literacy, Financial Attitude and Locus of Control on Financial Satisfaction: Evidence From the Community in Jakarta. International Conference on Entrepreneurship (ICOEN). *KnE Social Sciences*, 636-654. <https://doi.org/10.18502/kss.v5i5.8848>
- Akhan, N. E. (2013). Adım Adım Ekonomi Okuryazarlığı: Sosyal Bilgiler Dersleri İçin Alternatif Yollar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 1-36. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.569>
- Amagir, A., Groot, W., Brink, H. M., & Wilschut, A. (2017). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents and adolescents. *Social and Economics Education*, 17(1), 56-80. <https://doi.org/10.1177/2047173417719555>
- Ameliawati, M. & Setiyani, R. (2018). The Influence of Financial Attitude, Financial Socialization, and Financial Experience to Financial Management Behavior with Financial Literacy as the Mediation Variable. International Conference on Economics, Business and Economic Education 2018 . *KnE Social Sciences*, 811-832 <http://dx.doi.org/10.18502/kss.v3i10.3174>

- Andarsari, P. R. & Ningtyas, M. N. (2019). The Role of Financial Literacy on Financial Behavior. *Journal of Accounting and Business Education*, 4(1), 24-33. <http://dx.doi.org/10.26675/jabe.v4i1.8524>
- Arıkan, İ. & Çakmak, S. (2023). Sosyal Bilgiler Dersinde Bağlam Temelli Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Akademik Başarısına, Finansal Okuryazarlık Becerilerine ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(59), 153-183. <https://doi.org/10.53568/yyusbed.1189436>
- Besri, A. A. (2018). Pengaruh Financial Attitude, Financial Knowledge Dan Locus Of Control Terhadap Financial Management Behavior Mahasiswa. *Yogyakarta: Fakultas Ekonomi Universitas Islam Indonesia*, 1-19.
- Björklund, M. (2020). Curriculum Taking and Curriculum Making? Educational context and financial literacy teaching in Sweden. *Journal of Humanities and Social Science Education*, 10(2), 129-152.
- Blue, L., Grootenboer, P. & Brimble, M. (2014). Financial literacy education in the curriculum: Making the grade or missing the mark? *International Review of Economics Education*, 16, 51-62. <http://dx.doi.org/10.1016/j.iree.2014.07.005>
- Buckles, S. (1987). What Is, and Isn't, Economic Education Theory into Practice. *Taylor&Francis*, 26(3), 163-169.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* 28. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Capuano, A. & Ramsay, I. (2011). What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics. *Victoria: Melbourne Law School - University of Melbourne*. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1793502>
- Coskun, A. Sahin, M. A. & Zengin, A. (2019). Financial Literacy in Turkey: A Field Study to Touch Base with the OECD. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 8(3), 1-16. <https://doi.org/10.20525/ijrbs.v8i3.255>
- Çelikten, L. (2020). *Marmara Finansal Okuryazarlık Programı'nın geliştirilmesi ve ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Temel Eğitim Ana Bilim Dalı / Sınıf Eğitimi Bilim Dalı.
- Çetin, E., & Kızılaslan, A. T. (2024). Dijital Okuryazarlığın Finansal Okuryazarlığa Etkisi. *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, 8(2), 210-227. <https://doi.org/10.35342/econder.1586729#article-authors-list>
- Çilek, P. (2023) *Türkiye ve İsveç sosyal bilgiler öğretim programlarında finansal okuryazarlık / Financial literacy in social studies curriculum in Turkey and Sweden*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı / Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı.
- Dai, R. M., Kostini, N. & Tresna, P. W. (2021). The Influence of Financial Attitude and Financial literacy on Behavioral Finance: A Study on Leading Small and Medium Enterprises in Cimahi City, Indonesia. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 10(1), 322-329
- Deveci, H. (2015). *Çocuklara Girişimcilik Kazandırmada Sosyal Bilgilerin Rolü: Bir Araştırma Örneği*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dewi, V. I., Febrian, E., Effendi, N. & Anwar, M. (2020). Financial Literacy among the Millennial Generation: Relationships between Knowledge, Skills, Attitude, and Behavior. *AABFJ*, 14(4), 24-37. <http://dx.doi.org/10.14453/aabfj.v14i4.3>
- Doğan, İ., & Oruç, Ş. (2022). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Temel Beceriler. *Uluslararası Ders Kitapları Ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 5(2), 91-115. <https://doi.org/10.53046/ijotem.1175532#article-authors-list>
- Dwiantanti, A. (2015). Financial Literacy as the Foundation for Individual Financial Behavior. *Journal of Education and Practice*, 6(33), 99-105.
- Eniola, A. A. & Entebang, H. (2017). SME Managers and Financial Literacy. *Global Business Review*, 18(3), 1-18. <http://dx.doi.org/10.1177/0972150917692063>
- Estrada-Mejia, C., Mejía, D. & Córdoba, P. (2023). Financial literacy and financial wellbeing: Evidence from Peru and Uruguay. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1, 403-429. <http://dx.doi.org/10.1017/flw.2023.15>
- Fettahoğlu, S., & Kıldize, D. (2019). Dijital Finansal Okuryazarlık ve Bireylerin Finansal Teknoloji Kullanma Konusundaki Tutumları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 12, 867-889. <https://doi.org/10.26466/opus.584628#article-authors-list>

- FODER. (2024). *Finansal Okuryazarlık Nedir?*. 11 Aralık 2024 tarihinde [https://doi.org/10.1017/flw.2023.7](https://www.foder.org/finansalokuryazarliknedir/#:~:text=Finansal%20okuryazarl%C4%B1k%2C%20ki%C5%9Finin%20para%20kullanma,ve%20etkili%20karar%20verme%20yetkinli%C4%9Fidir.&text=finansal%20risk%20ve%20alternatifler%20aras%C4%B1nda,onlar%C4%B1n%20finansal adresinden alındı.</p><p>Fornero, E. & Lo Prete, A. (2023). Financial education: From better personal finance to improved citizenship. <i>Journal of Financial Literacy and Wellbeing</i>, 1, 12-27. <a href=)
- Güvenç, H. (2017). Öğretim Programlarımızda Finansal Okuryazarlık. *Elementary Education Online*, 16(3), 935-948. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.330233>
- Harut, S. B. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı*. Ankara: Ata Yayıncılık.
- Hung, A. A., Parker, A. M. & Yoong, J. K. (2009). Defining and Measuring Financial Literacy. *RAND Working Paper Series WR-708*, 1-28. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1498674>
- Kadoya, Y. & Khan, M. S. (2020). Explaining Financial Literacy in Japan: New Evidence using Financial Knowledge, Behavior, and Attitude. *Sustainability*, 12(9), 3-27. <https://doi.org/10.3390/su12093683>
- Kotková, H. (2016). *Finanční Gramotnost a Vzdelání (Financial literacy and education)*. Bachelor's thesis. Brno: Masarykova univerzita Ekonomicko-správní fakulta Studijní obor: Finance.
- Lee, N. (2010, October). *Financial literacy and financial literacy education What might be the components of an effective financial literacy curriculum?* Doctoral thesis, Department of Lifelong and Comparative Education Faculty of Policy and Society Institute of Education University of London .
- Lo Prete, A. (2021). Digital and financial literacy as determinants of digital payments and personal finance. *SSRN Electronic Journal*, 213.
- Loerwald, D. & Stemmann, A. (2016). Educational Implications of Biases in Financial Decision Making. C. Aprea, E. Wuttke, K. Breur, N.K. Koh, P. Davies, B. G. Fuhrmann ve J. S. Lopus. (Ed.). *International Handbook of Financial Literacy içinde* (s. 25-38). Berlin: Springer.
- Luedtke, A. O. & Urban, C. (2023). High school financial education courses in the United States.: What is the importance of setting state policies? *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1, 431-449. <https://doi.org/10.1017/flw.2024.1>
- Mandell, L. & Klein, L. S. (2009). The Impact of Financial Literacy Education on Subsequent Financial Behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), 15-24.
- Marchetti, A., Castelli, I., Massa, D. & Valle, A. (2016). Combining Development and Education: Why Do Decision-Making and Social Norms Matter for Financial Education? C. Aprea, E. Wuttke, K. Breur, N.K. Koh, P. Davies, B. G. Fuhrmann ve J. S. Lopus. (Ed.). *International Handbook of Financial Literacy içinde* (s. 69-81). Berlin: Springer.
- NCSS. (2024). Definition Social Studies. 11 Eylül 2024 tarihinde <https://www.socialstudies.org/about/definition-social-studies> adresinden alınmıştır.
- OECD. (2005). *Improving Financial Literacy Analysis of Issues And Policies*. Paris: OECD.
- OECD. (2013). , *PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy*. *OECD Publishing*.
- Opletalová, A. (2015). Financial education and financial literacy in the Czech education system. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 171(16), 1176-1184. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.229>
- Özkale, A. (2018). *Finansal Okuryazarlık ve Matematiksel Okuryazarlık Perspektifinde Türkiye ve Kanada (Ontario) Öğretim Programlarının İncelenmesi ve Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Patton Q.M. (2018), Nitel Araştırmanın Doğası (Bütün, M. ve Demir, S. B. Trans) In. Bütün, M. ve Demir S.B. *Qualitative research & Evaluation methods* (ss.3-29), Pegem Akademi. (2001)
- Rai, K., Dua, S. & Yadav, M. (2019). Association of Financial Attitude, Financial Behaviour and Financial Knowledge Towards Financial Literacy: A Structural Equation Modeling Approach. *FIIB Business Review*, 8(1), 1-10. <http://dx.doi.org/10.1177/2319714519826651>

- Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01169.x>
- Sarıgül, H. (2014). A Survey of Financial Literacy Among University Students. *Journal of Accounting & Finance/Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 64, 207-224.
- Sarıgül, H. (2015). Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlilik ve Güvenirlilik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 200-2018. <https://doi.org/10.11611/JMER408>
- Sticha, A. & Sekita, S. (2023). The importance of financial literacy: Evidence from Japan. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1, 244-262. <https://doi.org/10.1017/flw.2023.9>
- Swiecka, B., Yeşildağ, E., Özen, E. & Grima, S. (2020). Financial Literacy: The Case of Poland. *Sustainability*, 12(7), 1-17. <https://doi.org/10.3390/su12020700>
- Şimşek, T., Hitit, M. ve Şimşek, N. (2021). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimine İlişkin Tutum ve Davranışların Belirlenmesi. *Enderun Dergisi*, 5(2), 117-143.
- TCMB (t.y.). Finansal Okuryazarlık & Ekonomi Eğitimi. 12 Aralık 2024 tarihinde <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Egitim-Akademik/Finansal+Okuryazarlik/> adresinden alınmıştır.
- Turun, F., Turan, İ. & Kılıç, H. (2024). *Ortaokul ve İmamhatip Ortaokulu 5. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (2. Kitap)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Turhan, G., T. (2021). Dijital Okuryazarlığın Finansal Okuryazarlığa Etkisi: Üniversite Öğrencileri Örneği. *12th SCF International Conference on Contemporary Issues in Social Sciences*.292-302.
- Ünlüer, G. (2021). Sosyal Bilgiler Dersinde Finansal Okuryazarlık Becerisinin Etkinlikler Yoluyla Kazandırılmasına İlişkin Eylem Araştırması. *International Journal of Humanities and Education*, 7(15), 277-303.
- Vaahoniemi, S., Buturak, G., Kalmi, P. & Ruuskanen, O.-P. (2023). Financial literacy and its determinants and consequences: New survey evidence from Finland. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1, 368-402. <https://doi.org/10.1017/flw.2023.14>
- Vitt, L. A., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K. & Ward, J. (2000). *Personal Finance and the Rush to Competence: Financial Literacy Education in the U.S.* Middleburg, Virginia: VA: Fannie Mae Foundation.
- Widyakto, A., Liana, Z. W. & Rinawati, T. (2022). The influence of financial literacy, financial attitudes, and lifestyle on financial behavior. *Diponegoro International Journal of Business*, 5(1), 33-46. <http://dx.doi.org/10.14710/dijb.5.1.2022.33-46>
- Wutun, M. M., Niha, S. S. & Manafe, H. A. (2023). Financial attitude and financial behavior analysis towards student financial literacy in Kupang City. *Enrichment: Journal of Management*, 13(1), 644-653. <http://dx.doi.org/10.35335/enrichment.v13i1.1304>
- Yalçinkaya, E. & Er, T. (2019). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Finansal Okuryazarlık. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(1), 1-24.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. Baskı), Anlara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* 12. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğitbaş, Ş. B., Temeloğlu, E. & Şimşek, A. (2020). Ortaöğretim Çağındaki Gençlerde Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi(Özel Sayı)*, 411-432. <https://doi.org/10.21733/ibad.798756>

Extended Summary

Introduction

Literacy is considered as a set of knowledge, skills and methods that individuals develop throughout their lives and that are constantly increasing. While literacy involves more than just reproducing accumulated knowledge, being able to measure previous financial knowledge is an important element in the assessment (OECD, 2013: 145). Financial literacy refers to the ability to effectively manage financial resources throughout life and to use financial products and services correctly (Eniola & Entebang, 2017: 4). Financial knowledge is closely related to financial literacy and financial

education. This knowledge can be acquired and understood through financial literacy or education. It is of great importance to acquire the financial knowledge necessary for daily and long-term needs. Lack of financial knowledge can cause individuals to be less effective in decision-making processes (Besri, 2018: 7). Financial attitude reflects an individual's emotional approach to personal financial matters and is measured by the reaction to a particular opinion or statement (Dai et al., 2021: 322). Financial attitude can be defined as the personal approach that individuals develop towards financial issues. What is important here is the ability to plan for the future and save (Rai et al., 2019: 3). Financial behavior evaluates how people act during financial transactions. In other words, it measures how effectively they use their financial knowledge to make better decisions. In general, financial knowledge and attitude shape people's financial behavior (Kadoya & Khan, 2020: 7)

Financial literacy is critical to sustainability for both consumers and entrepreneurs, as well as individuals of all ages. The earlier these skills are acquired, the more they contribute to their development. The level of economic indicators such as debt management, payment discipline, savings and financial planning can increase well-being or lead to bankruptcy. This process is largely related to financial literacy (Swiecka et al., 2020: 1-2). Financial education has an important role in creating awareness in decisions to be taken both individually and socially. From a life cycle perspective, while developing personal finance, basic economic and financial competencies, including specific retirement literacy, from youth to retirement, help to plan for the future and make better choices. (Fornero & Lo Prete, 2023: 12). A child should be taught to save money at home by their parents from an early age. In this way, children will acquire certain skills in managing finances for their needs, savings and desires. The level of knowledge that students have about finance is important. Because it will help them manage the money they have for their daily needs as well as possible without any difficulty at certain times (Wutun et al., 2023: 644). One of the basic components of the Social Studies course is social sciences, the other is humanities. These elements are of great importance in terms of emphasizing the necessity of including financial literacy in the course content. While economics is among the social sciences, financial literacy is directly related to economics. In this case, it is a very logical approach to include units, skills and achievements related to financial literacy in social studies curricula. Social Studies, as one of the critical courses that prepare individuals for life and social life, providing financial literacy education here will contribute to increasing the financial awareness and literacy levels of individuals (Yalçınkaya and Er, 2019: 10).

Method

In this study, document analysis method was used as a qualitative data collection tool. In this context, data were obtained by examining the Turkey Century Maarif Model 5th Grade Social Studies Curriculum and the 2017 Social Studies Curriculum and the social studies textbook taught in the 2024-2025 academic year (Book 2) and the 5th grade social studies textbook taught in 2023-2024 (Ata Publishing). The obtained data were analyzed with the descriptive analysis technique. It was attempted to determine the concepts related to financial literacy in the examined curricula and textbooks.

Findings

Within the scope of the research, new and old social studies curriculums and textbooks were examined and data related to financial literacy skills were created. While the data obtained from the programs were tabulated, visuals related to the books were included and findings were created and these data were evaluated within the framework of financial literacy.

Findings related to the Turkey Century Maarif Model Social Studies Curriculum are discussed under the headings Table 2, Table 3, Table 4 and Table 5. In Table 2, financial literacy skill is directly mentioned in the basic philosophy of the program. In Table 3 and Table 4, it was seen that the concepts of economy, desire, need, budget, savings, spending, pocket money, income, expense, waste, which are directly related to financial literacy skills, were included. While the learning title of "Technology and Social Studies" was emphasized in Table 5, it was concluded that although the concept of financial literacy was not directly included here, the concepts of e-commerce and savings related to financial literacy were emphasized.

Findings related to the 2017 Social Studies Curriculum; Table 6, Table 7 and Table 8 are evaluated. It is seen that the concept of economy is included in the special purposes of the program and financial literacy skill is included in the basic skills section. While the relationship between social studies and economy is emphasized in the 1st article of the issues to be considered in the implementation of the program, the concept of virtual commerce is emphasized in the 10th article. In Table 7, entrepreneurship skill comes to the fore, mostly occupations in the environment, production, distribution and consumption, economic activities and the effects of these activities on the social life of individuals are included. In Table 8, it is seen that terms directly related to financial literacy are not included in the global connections learning area. However, it is seen that the gain contents specified in the table emphasize the economy between countries and communication technologies in these economic relations.

When the new social studies textbook (2nd book - MEB Publications) is examined, we see that the concepts related to financial literacy skill are gathered under the subject title of "Planning My Budget". In fact, we can say that concepts related to financial literacy such as need, desire, income, expense, budget plan and savings are included in this section. In addition, it can be said that in other learning areas, students can be aware of economic activities and professions around them and financial literacy skills. In addition, although the "Technology and Social Sciences" learning area does not seem to be directly related to financial literacy skills, it is seen that the concept of e-commerce, which has an important place in today's financial technology, is included. We can associate this concept with financial literacy skills. Considering that technological devices are used in e-commerce, data aimed at creating awareness on this subject can be evaluated in terms of financial literacy.

When the old social studies textbook (ATA Publishing) is examined, it is seen that the "Economy and Human Life" learning area focuses more on entrepreneurship skills, while the production, distribution, consumption process, economic activities and the effects of these activities on career choice and social life, and consumer rights are emphasized. When entrepreneurship skills are evaluated as the individual's awareness of investment opportunities around them, we can say that we can associate this concept with the concept of financial literacy. Individuals' knowledge of the professions, economic activities around them, and the production, distribution and consumption process of a product can be associated with the concept of financial literacy. Indeed, it should not be overlooked that individuals discovering themselves and the elements around them in an economic sense is an important prerequisite for financial literacy. In addition, we can associate individuals with financial literacy skills being aware of their rights and responsibilities before and after shopping as conscious consumers and having information about safe shopping with financial literacy skills. In the "This World Belongs to All of Us" learning area, it can be said that the topics "Our Contribution to the Economy" and "The Effect of Communication and Transportation on Trade" contain information that can be associated with financial literacy skills. In fact, it can be considered as an important gain that individuals with financial literacy skills should have information about international trade (export, import) and the effect of communication tools on commercial activities.

Results

As a result, when evaluated, while the new social studies curriculum includes concepts directly related to financial literacy skills at the 5th grade level compared to the previous curriculum, we can say that the new textbook addresses concepts related to financial literacy skills more in terms of textbooks. In addition, we can evaluate the inclusion of performance tasks and project work in the new textbook for students to comprehend financial literacy skills as a strong aspect in terms of the development of financial literacy skills. When evaluated in terms of the TYMM 5th Grade Social Studies Curriculum, we can say that concepts and information related to financial literacy skills have increased within the framework of the program and in terms of the activities in the book.

It was concluded that the concepts related to financial literacy skills were not directly addressed at the 5th grade level in the 2017 Social Studies Curriculum. It is seen that financial literacy skills are mostly addressed in the 4th grade social studies textbook in the field of production, distribution and consumption learning. In this context, when the structure of the previous program is evaluated and it is considered that the social studies course is covered starting from the 4th grade, it should not be overlooked that the concepts related to financial literacy skills are tried to be transferred to students at the primary school level. The fact that financial literacy skills are given more space in the 5th grade social studies textbook in the new curriculum can be considered as an important gain in terms of ensuring that the subject is addressed by social studies teachers themselves.